

T.C
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL HİZMET MESLEKİ UYGULAMASININ SOSYAL
HİZMET ÖĞRENCİLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Deniz AYDEMİR SEVİM

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. İshak AYDEMİR**

İSTANBUL-2019

T.C
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİMDALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL HİZMET MESLEKİ UYGULAMASININ SOSYAL
HİZMET ÖĞRENCİLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Deniz AYDEMİR SEVİM

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. İshak AYDEMİR**

İSTANBUL-2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı :Sosyal Hizmet
Program :Sosyal Hizmet
Öğrenci No :174205090
Öğrenci Adı Soyadı :Deniz AYDEMİR SEVİM

"Sosyal Hizmet Mesleki Uygulamasının Sosyal Hizmet Öğrencileri Açısından Değerlendirilmesi" isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 09.10.2019 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Abdullah KARATAY

(Üsküdar Üniversitesi)

Danışman : Doç. Dr. İshak AYDEMİR

(Üsküdar Üniversitesi)

Üye: : Dr. Öğr. Üyesi Talip YİĞİT

(29 Mayıs Üniversitesi Üniversitesi)

esi)

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nuntarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki sosyal hizmet bölümlerinde okuyan ve farklı kuruluşlarda mesleki uygulama yapan öğrenciler açısından mesleki uygulamanın mevcut durumuna ilişkin görüş, beklenti ve önerilerinin ortaya konulmasıdır. Farklı kurumlarda mesleki uygulama yapan 494 (253 vakıf ve 241 devlet üniversitelerinden) sosyal hizmet öğrencisi bu çalışmaya katılmıştır. 304 öğrenciden yapılan yüz yüze görüşme ile ve 190 öğrenciden ise sosyal medya aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırmanın verileri Mayıs ve Haziran 2019 aylarında toplanmıştır.

Öğrencilerin çoğunluğu uygulama sürecinde planlı değişim sürecinin mikro düzeydeki uygulama boyutunda müdahale gerçekleştirebilme konusunda yeterli düzeyde fırsat bulurken, mezo ve makro boyutunda ise çoğunluğu uygulama fırsatı bulamamıştır. Ayrıca, öğrencilerin yarısından fazlası uygulamada planlı değişim sürecinin basamaklarını uygulamaya aktarmada yetersiz düzeyde fırsata sahip olması nedeniyle planlı değişim sürecinin mezo ve makro boyutunda uygulama yapma olanağına sahip olmadan mezun olmaktadır.

Hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin öğrencileri uygulama yaptıkları kurumlarda, kurumun kurallarına uymada, mesleki uygulama yapan diğer öğrencilerle ilişki kurmama, kuruma uyum sağlayamama, mesai saatlerine uymada zorluk yaşama, ihtiyaç duyduklarında kurumdan izin alamama, işe uyum sayılamama, kılık kıyafet konularına riayet edememe, hastalar tarafından saygı görememe, kurumda oturacak yer bulamama ve müracaatçıların tek başına onlarla çalışmasına izin vermemesi ile ilgili olarak sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Ayrıca, öğrencilerin çoğunluğu çalıştıkları kurumlardaki sosyal hizmet uzmanı sayısını yetersiz görmektedir.

Sosyal hizmet öğrencilerinin mesleki uygulamada karşılaştıkları sorunlar karşılaştırıldığında ele alınan bütün sorun alanları ile ilgili olarak vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin daha fazla oranda sorunlarla karşılaştıkları saptanan önemli bir sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: Mesleki uygulama, süpervizyon, sosyal hizmet eğitimi, intern

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the views, expectations and suggestions about the current situation of professional practice in terms of the students who engaged in professional practice in different organisations and study in social worker department in Turkey. 494 social worker students (253 from foundation universities and 241 from public universities) engaged in professional practice in different organisations, participated in this study. Data were collected through face to face interviews from 304 students and through social media from 190 students. Research's data were collected in May and June 2019.

While the majority of the students find an opportunity to intervene in the practical dimension of the planned change process at the micro level, at the mezzo and macro dimension they didn't have the chance of applying. Moreover, more than half of the students graduate without having the opportunity to apply in the mezzo and macro dimensions of the planned change process because of insufficient opportunity to transfer the steps of the planned change process to practice.

Both the students of the public and foundation universities face with problems in obeying the rules of the institutions where they practice, such as not getting in touch with the other students who are engaged with professional practice, not adapting to the institution, having difficulty in working hours, not getting permission from the institution when they need it, not being able to adapt with work, not conforming about their outfit, not respected by the patients, not finding any seats in institution and applicants' not giving permission to work with them alone. In addition the majority of the students find the numbers of the social work experts insufficient in the institution they work.

When the problems, which social work students faced in professional practice, are compared it is an important result that the students of foundation universities face more problems.

KEY WORDS: Professional practice, supervision, social work training, intern

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Birlikte çalışmaya başladığım günden bu yana bilgi, deneyim ve desteğini benden esirgemeyen, tezimin her aşamasında beni yönlendirerek, rahat bir çalışma ortamı sağlayarak beni destekleyen danışmanım Sayın Doç. Dr. İshak AYDEMİR' e teşekkürlerimi sunarım.

Ders dönemim boyunca bilgi ve tecrübeleriyle eğitim hayatımda gelişmemde yardımcı olan değerli hocalarım Prof. Dr. Abdullah KARATAY, Prof. Dr. Abulfaz SÜLEYMANOV, Doç. Dr. İsmail BARIŞ' a teşekkürlerimi sunarım.

09.10.2019

Deniz AYDEMİR SEVİM

BEYAN

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlamasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

09.10.2019

Deniz AYDEMİR SEVİM

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR	iii
BEYAN	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problematiği Ve Amacı	3
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Dünya’da Sosyal Hizmet Eğitimi	5
2.2. Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitimi	7
2.3. Sosyal Hizmet Eğitiminde Mesleki Uygulama	10
2.3.1. Dünyada Sosyal Hizmet Uygulaması	13
2.3.2. Türkiye’de Sosyal Hizmet Uygulaması	15
3. GEREÇ VE YÖNTEMLER	18
3.1. Araştırmanın Amacı	18
3.2. Araştırmanın Önemi	18
3.3. Araştırmanın Modeli	18
3.4. Araştırma Evren Ve Örneklemi	19
3.5. Veri Toplama Araç Ve Teknikleri	19
3.6. Veri Toplama Süreci	19
3.7. Verilerin Analizi	20
4. BULGULAR	21
4.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	21
4.2. Öğrencilerin Mesleki Uygulamaya İlişkin Görüşleri	24
4.3. Uygulama Ortamına İlişkin Görüşleri	32
4.4. Öğrencilerin Karşılaştıkları Diğer Sorunlar	37
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	42

5.1. Öneriler	50
KAYNAKÇA	54
EKLER	59

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1. Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı.....	21
Tablo 2. Öğrencilerin Yaş Dağılımı.....	22
Tablo 3. Öğrencilerin Mesleki Uygulama Yaptıkları Kurumların Dağılımı.....	22
Tablo 4. Sivil Toplum Kuruluşu Üyeliğine Göre Dağılım	23
Tablo 5. Uygulama Yapılan Kurumda Sosyal Servisin Bulunma Durumu	24
Tablo 6. Sosyal Hizmet Uygulamasına İlişkin Görüşlerin Dağılımı	25
Tablo 7. Uygulamanın genel öğrenme ortamı olumluydu	32
Tablo 8. Okulda almış olduğu teorik eğitimin uygulamaya katkısı	33
Tablo 9. Bu uygulama sayesinde mezuniyet sonrasında kendimi mesleğe hazır olarak hissetme	33
Tablo 10. Uygulamaya başlamak için kendini teorik olarak yeterli hissetme	34
Tablo 11. Kurumdaki danışmanım destekleyici, bilgili ve ilgiliydi.....	34
Tablo 12. Kurum danışmanlarının öğrenciye rol model olması	35
Tablo 13. Kurum danışmanlarının öğrenciye geri bildirim vermesi.....	35
Tablo 14. Kurumun öğrencilere uygun öğrenme ortamı yaratması	36
Tablo 15. Kurum danışmanlarının öğrencilerin kurumla ilgili sorunlarının çözümünde yardımcı olması.....	36
Tablo 16. Öğrencilerin Karşılaştıkları Diğer Sorunların Dağılımı	37

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BSRM	: Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
WHO	: World Health Organization - Dünya Sağlık Örgütü
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
IFSW	: International Federation of Social Workers - Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu
CSWE	: Council on Social Work Education - Amerikan Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyi
AASW	: Australian Association of Social Workers - Avustralya Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
NASW	: National Association of Social Workers - Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

1. GİRİŞ

Sosyal hizmet eğitimi, alanda uygulanabilir olmayı gerektirmektedir (Department of Health, 2002). Uygulamaya aktarılabilir bir sosyal hizmet eğitiminin verilmesi çok önemlidir (Simpson vd. 2010). Sosyal hizmet, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal yaşamda değişen ve karmaşık koşullara cevap verebilecek becerilere, yaratıcı ve etkin düşünme ve hareket etme araçlarına sahip olmaları gerektiğini ortaya koyan bir meslektir (Adamson, 2011).

Sosyal hizmet, uygulamalı bir meslek ve disiplindir. Temel amacı, insanlara psiko-sosyal açıdan yardım etmektir. Bu amaçla sosyal hizmet uzmanları mikro, mezzo ve makro düzeyde bireylerle, gruplarla, ailelerle, topluluklarla ve toplumla çalışırlar. Sosyal hizmet uzmanları çalışmalarını yürütürken farklı rol ve işlevler üstlenirler. Etkin ve yetkin bir mesleki müdahale için sosyal hizmet eğitiminin bilgi, beceri ve değer temelini sağlıklı öğrenilmesi, uygulanması ve birbirlerini desteklemesi gerekir. Bu çalışmanın odağında olan alan sosyal hizmet uygulaması; öğrencilere bilgi, beceri ve değerlerini mesleki benlikleriyle bütünleştirme imkanı sağlar. Alan uygulamasında, öğrencilerden uygulamanın amacını tanımlamaları ve bu amaçlara yönelik ilerlemeyi değerlendirmeleri ve paylaşımları beklenmektedir (Regehr ve Diğ., 2002).

Sosyal hizmet eğitiminin başlangıcından bu yana kuramsal eğitimin yanı sıra mesleki uygulamalara da ağırlık verilmeye çalışılmıştır. Uygulamaların eğitimdeki yeri, özellikle uygulamalar için hazırlanan kılavuzlarda açıkça belirtilmektedir. Buna göre bu uygulama çalışmaları, ne kuramsal eğitimin tamamlayıcısı ne de yalnızca eğitimin bir bölümüdür. Uygulama çalışması, öğrencinin bir sosyal hizmet uzmanı olarak, kavramsal anlayışını güçlendirmek ve becerilerini geliştirmek için gerekli bir temel ortamdır. Uygulama çalışmasında öğrenci yalnızca daha önce öğrenmiş olduğu kuramsal bilgiye dayanan mesleki becerilerini geliştirmekle kalmaz; yeni bilgiler de kazanır. Sosyal hizmet eğitiminde uygulama çalışmasının amacı, öğrencilerde, sosyal hizmet mesleğini etkili bir şekilde uygulamaları için gerekli olan bilgi, beceri ve davranışları geliştirmektir (Sosyal Hizmetler Akademisi, 1967, 1975; Sosyal Hizmetler Yüksekokulu 1991, 1992).

Sosyal hizmetin meslekleşme sürecinin başlangıcından bu yana toplumsal yapıya paralel olarak sosyal hizmet meslek ve disiplininde de değişiklikler olmuştur. Günümüzde sosyal hizmet mesleğinin uygulama alanları oldukça genişlemiştir. Bugün, birçok ülke de hem özel hem de kamu sektörüne bağlı birçok alanda sosyal hizmet uygulaması yapılmaktadır.

Alan uygulaması temel olarak becerilere dayanmakla birlikte, aynı zamanda sağlam bir değer temeli ve öz kullanımlarına dayanmaktadır (Mosek and Ben-Oz, 2011). Bu nedenle, alan uygulamasında beceri kazanmanın yanında bu becerilerin sağlam bir değer temeline dayanması ve kendini tamamıyla bu işe vermeye etkin bir mesleki uygulama gerçekleştirilir.

Sosyal hizmetin bilgi temelinin anlam kazanabilmesi için bu bilginin beceriye dönüşmesi gerekir. Stoltenberg ve Delworth (1987)'un belirttiği gibi bu becerilerinin gelişimi sosyal hizmet eğitiminin önemli bir parçasıdır. Beceriler, müdahale için belirlenen hedeflere ulaşmaya yönelik sürekli bir davranış gerçekleştirme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Boyatzis, 1982). Bu nedenle, beceriler bilginin pratiğe dönüştürülmesiyle ilgilidir. Beceriler, çoğunlukla alan çalışması tecrübesiyle kazanılır; burada öğrenciler ve müracaatçılar mesleki becerilerinin gelişimi için değerli bir kaynak olarak kabul edilir (Guttman, Eisikovits and Maluccio, 1988; Kadushin, 2002).

Türkiye'deki sosyal hizmet mesleğinin eğitimini alan öğrencilerin sosyal refah kurumlarında yaptıkları mesleki uygulamanın mevcut durumunu, karşılaştıkları sorunlar, buna ilişkin önerileri ve genel olarak mesleki uygulamayı değerlendirmeye yönelik amaçla bu çalışma yapılmıştır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda öncelikle araştırmanın problematiği ve önemi, kavramsal çerçeve bölümünde sosyal hizmet eğitimine ilişkin bazı temel kavramlar, dünyada ve ülkemizdeki tarihsel gelişimi, eğitim düzeyleri, ikinci bölümde araştırmanın yöntem ve üçüncü bölümde araştırmanın bulguları ve dördüncü bölümde ise tartışma, sonuç ve öneriler bölümleri yer almaktadır.

1.1.Araştırmanın Problematığı Ve Amacı

Sosyal hizmet eğitiminin amacı yetkin ve etkili sosyal hizmet uzmanı yetiştirmektir (CSWE, 2008). Sosyal hizmet mesleği bilgi, beceri ve değer temeline dayanmaktadır. Bu üçlü süreç birbirini tamamladığında etkin ve yetkin sosyal hizmet uzmanı yetiştirilmiş olunur. Türkiye’de sayıları hızla artan sosyal hizmet bölümlerinin öğrencileri nitelikli yetiştirip yetiştirmediğine ilişkin olarak hep soru işaretleri bu konu ile ilgili her kesimin kafasında yer almaktadır. Çoğu bölümün yer aldığı iller küçük ve mesleki uygulama yapmak için kurum sayılarının yetersiz olduğu bilinmektedir. Örneğin, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Bingöl İl Müdürlüğü’nün web adresi incelendiğinde, il sınırları içerisinde 2 Sosyal Hizmet Merkezi, 1 Kadın Konukevi, 1 Şiddet Önleme Merkezi, 1 Çocuk evi ve İl Müdürlüğünden oluşan birimler mevcuttur (Bingöl AÇSHB, 2019). Bingöl Üniversitesi Sosyal hizmet bölümünün 100 normal (gündüz) ve 80 ikinci öğretim kontenjanı mevcuttur (ÖSYM Tablo 4, 2019). Mesleki uygulama aşamasına gelen 180 öğrencinin hangi kuruluşlarda uygulama yapacağı görüldüğü gibi bir sorundur. Bu kadar öğrencinin AÇSHB’ nin bu 5 kuruluşu ve Sağlık Bakanlığı’nın devlet hastanesinde uygulama yapma fırsatı bulamayacağı düşünüldüğünde öğrencilerin mesleki uygulamayı etkin bir şekilde yapıp yapamadıkları soru işaretlerine neden olmaktadır.

Başka bir örnek olarak açık öğretim ön lisans programından her yıl yaklaşık 5.000 öğrenci mesleki uygulama yapmaktadır. Ancak bu büyüklükteki bir öğrenci grubunun, mesleki uygulamalarının ne kadarının kurallara uygun olarak yapıp yapılmadığı tam olarak denetlenememektedir. Ayrıca, öğrencilerin uygulama yaptıkları süreçte birtakım güçlüklerle karşı karşıya kaldıkları da anlaşılmaktadır (Oral, 2017).

Etkin ve yetkin sosyal hizmet uzmanı yetişip yetişmediğini bilmesi bu nedenle çok önemlidir. Yaptığımız literatür taramasına göre, Türkiye’de sosyal hizmet öğrencilerinin, sosyal hizmet uygulamasının değerlendirilmesine ilişkin görüşlerinin sorgulandığı bilimsel çalışma sayısı çok düşük düzeyde olduğu ve mevcut çalışmaların sonuçları da bu konuda yeterli düzeyde bilgi kaynağı oluşturmadığı belirlenmiştir. Bu durum bu çalışmanın problematığını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmada da sosyal hizmet öğrencilerinin, sosyal hizmet eğitimi ve mesleğinin geleceğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değer temeli mesleği uygulanabilir kılmaktadır. Bu üç temelın başlangıcı bilgi, sonra uygulama boyutunu ise beceri ve bu uygulamanın mesleki değerlere uygun yapılıp yapılmadığı ise son aşamadır. Mosek ve Ben-Oz (2011)'un belirttiği gibi, dolayısıyla sosyal hizmet öğrencileri ilk eğitime başladıklarında adeta boş levha (tabula rasa) olarak görölmesinden dolayı, bu boş levhanın mesleğin gerektirdiği düzeyde bilgi, beceri ve değer temelli bir eğitimin sağlanması sorumluluğu akademik personele ait olarak görölmektedir. Bu sürecin bilgi boyutu ve uygulama boyutu vardır. Bilgi boyutuna anlam kazandırmak için uygulamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Uygulamanın etkililiği öğrencilerin beceri düzeylerini de etkiler. Teorik bilgi pratik uygulamada karşılık bulursa anlam kazanır ve beceri de kazanılır. Dolayısıyla ile yetkin ve etkin bir sosyal hizmet uzmanı yetiştirmek için sosyal hizmet eğiminin ve uygulamasının yerel ve uluslararası standartlarda verilmesi önemli bir konudur.

Türkiye'de sosyal hizmet lisans eğitimi alan ve farklı kuruluşlarda mesleki uygulama yapan sosyal hizmet öğrencileri açısından mesleki uygulamanın mevcut durumuna ilişkin görüş, beklenti ve önerilerinin ortaya konulması amacıyla bu çalışma gerçekteştirilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları araştırmanın problematiğine ışık tutacak ipuçları ortaya koyacaktır. Elde edilen sonuçlar, ölkemizdeki sosyal hizmet eğitiminin beceri kazanma aşamasını oluşturan uygulamanın etkin yapılıp yapılmadığına ilişkin öğrencilerin görüşleriyle ortaya koyacak olması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca, elde edilen sonuçlar, alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları, akademik camiaya, sosyal hizmet kuruluşlarına, politika yapıcılara ve ilgili diğer profesyonel mesleklere de bilgi kaynağı oluşturacak ve sosyal hizmet mesleki uygulamasının yeniden revize edilmesine katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Dünya’da Sosyal Hizmet Eğitimi

Sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıkışı 1800’lerin sonlarına rastlamaktadır. Sosyal hizmetin meslek olma yönündeki başlangıç noktası o yıllara kadar dinsel ve hayırsever yaklaşımlarla ele alınan hizmetlerde eğitilmiş elemanlara duyulan ihtiyaç olmuştur. Bu ihtiyacın karşılanmasında ki birinci adım, 1873’de Londra’da hayır derneklerinde çalışanlar için yapılan konferanslar olmuş, bunu 1898’de New York’ da açılan yaz okulu izlemiş ve 1899’da Amsterdam’da ilk sosyal hizmet okulu açılmıştır. Meslekleşme adına çalışmalar yürütülürken yoksul ve muhtaç kimselere yardımda bulunma görevi, 19. yüzyılda İngiltere ve Avrupa’dan Amerika’ya gelen göçmenlerin etkisiyle yerel yönetimlerin sorumluluğu olarak görülmeye başlanmıştır. Bunun üzerine nüfusun hızlı artışı sonucu yoksul, hasta ve işsiz insanların sayısı katlanarak çoğaldığından, yerel yönetimlerin toplum adına yaptığı çalışmalar gitgide yetersiz kalmaya başlamıştır. Bu yardımlarda savurganlığı önlemek ve daha çok sayıda aileye faydalı olabilmek amacıyla 19.yüzyılın ikinci yarısında (1877), New York’ da Yardım İşlerini Düzenleme Derneği adında bir kurum açılmasına karar verilmiştir. Bu girişim kısa sürede toplum desteğini kazanmış ve diğer kentlerde benzer kurumlar hizmete girmiştir. Böylece yardım işi ilk kez bir sisteme bağlanmış ve yardımlar gerçekten yoksul olan kimselere yapılabilmektedir (Acar ve Duyan, 2003: 4).

Dünyada sosyal hizmet eğitimi, başladığı ilk yıllardan itibaren hızlı bir yaygınlaşma eğilimi göstermiştir. 1910 yılında Avrupa ve ABD’de 14 sosyal hizmet okulunun açılması yanında; 1920’de Latin Amerika’da (Santiago, Şili), 1924’te Güney Afrika ve 1936’da Mısır’da ve Hindistan’da sosyal hizmet eğitiminin başladığı görülür. İkinci Dünya Savaşından itibaren ise çeşitli ülkelerde sosyal hizmet eğitiminin başlamasında Birleşmiş Milletlerin rolü önem kazanır. Birleşmiş Milletler Sosyal ve Ekonomik Konseyinin ilk toplantısından itibaren ‘sosyal refah sektörü için insan gücü yetiştirmenin önemi’ konusu üzerinde durması ve 1949 yılında var olan sosyal hizmet eğitimi programları üzerine bir araştırma raporu sunması, bu konuda atılacak adımların hızlanmasını sağlar. Birleşmiş Milletler Sosyal Kalkınma Komisyonu tarafından 1951’de benimsenen bir kararda, sosyal hizmet, kendine özgü ayırt edici işlevleri olan

ve eğitsel gereklilikleri ile belirginleşen bir meslek olarak tanınır (Kut, 1983, 4; Koşar ve Tufan, 1999, 2; Özdemir, 1999, 23; akt. Karataş ve Erkan, 2005: 112-113)

Daha sonra ABD ve Avrupa' da açılmaya başlanan diğer okullarla birlikte ilerleyen tarihte dünyanın birçok yerinde 1910 yılında ABD ve Avrupa'da 14 üniversitede sosyal hizmet eğitimi lisans düzeyinde verilmiştir. 1920 yılında Latin Amerika (Arjantin ve Şili), 1924 yılında ise Güney Afrika ve 1936'da Mısır'da, 1936'da ise Hindistan'da ve 1940 yılında Avustralya'da sosyal hizmet eğitimine başlanmıştır (Rajendra, Venkat and Channaveer, 2014; Karataş ve Erkan, 2005). 1960'lı yıllarda ABD'de 150, Fransa'da ise 41 okulda sosyal hizmet eğitimi vermekteydi (Payzın, 1961). Birleşmiş Milletlere göre aynı dönemde dünyada 46 ülkede 373 okulda sosyal hizmet bölümünde sosyal hizmet eğitimi lisans düzeyinde verilmekteydi (Sedky, 1961 akt. Karataş ve Erkan, 2002).

II. Dünya Savaşından sonra Birleşmiş Milletler örgütünün kurulması ve özellikle geri kalmış ülkelerde Birleşmiş Milletlerin uyguladığı sosyal ve ekonomik kalkınmaya yönelik programlar doğrultusunda birçok gelişmekte olan ülkede de sosyal hizmet eğitimi başlar ki meslek dünya ölçeğinde yaygınlık kazanır (Acar ve Duyan, 2003: 12-13).

1955'te ABD'de sosyal hizmet mesleğini temsil eden "Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NAWS)" kurulur ve dernek, en dikkat çekici olanı Sosyal Hizmet Dergisi olmak üzere birkaç mesleki dergi, Sosyal Hizmet Ansiklopedisi ve NAWS Haberler başlıklı bir bülten yayınlar. Bülten ülke çapında iş arama listeleri kadar, çağdaş sosyal hizmet haberlerine de yer verir (Zastrow,2013: 4).

ABD, Avrupa ülkeleri ve diğer ülkelerdeki lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki sosyal hizmet programları CSWE (American Council on Social Work Education) ve IASSW (Avrupa Sosyal Hizmet Okulları Federasyonu) ve yerel düzeydeki akreditasyon kurumları tarafından akredite edilmektedir. CSWE sosyal hizmet eğitiminde lisans ve yüksek lisans düzeylerine ilişkin standartları belirleyerek sosyal hizmet programlarında eğitimin niteliğini geliştirmeye çalışmaktadır. Öğrenciler CSWE tarafından akredite edilmiş eğitim programında ulusal standartların neler olduğunu öğrenir, böylece sosyal hizmetin etik ve değerlerinin yanı sıra bireylerle, ailelerle, gruplarla, organizasyonlarla ve toplumla çalışırken her bir müracaatçı

sisteminin problemlerini çözmeye ve değişim yaratma amacıyla eğitilirler. Bu öğrenciler genellikle mezuniyet sonrası istihdam edilmekte avantajlı konumdadır. Çünkü sosyal refah kurumları akredite olmuş programlardan mezun olanları çalıştırmayı tercih etmektedir (Segal, Gerdes ve Steiner, 2007).

Zastrow (2013) belirttiği gibi sosyal bir sorun olan yoksulluğun önüne geçmek için bir derneğin kurulduğunu belirtmiştir. İnsanların dezavantajlı yönlerinden dolayı yerine getiremediği temel ihtiyaçlarını bir profesyonelin yardımı ile aşmayı başarabilmesinde sosyal hizmet büyük önem arz eder. Bütün bu anlatılanlardan da yola çıkılarak sosyal hizmet eğitiminin verilmeye başlanması sosyal hizmetin daha iyi bir biçimde ve daha fazla profesyonellerce doğru bir şekilde insanların o an gerektiği rollerini yerine getirme konusunda yardımcı olmaktadır.

2.2. Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitimi

1950’li yılların son çeyreğinde o zamanki adıyla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde yapılan çalışmalarla bakanlığa bağlı olarak açılan SSBYB bünyesinde önce 1959 yılında Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulur, bu Enstitüye bağlı olarak da Sosyal Hizmetler Akademisi açılarak 1961 yılında öğretime başlatılır (Tomanbay, 2011: 13; Baycın, 1961, 11; akt. Karataş ve Erkan, 2005: 119). 1959 yılında Birleşmiş Milletlerin de desteği ile sosyal hizmetlerin mesleki bir yaklaşımla yeniden düzenlenmesini öngören 7355 sayılı Sosyal Hizmetler Enstitüsünün kurulmasına dair çıkarılan kanun ile liseden sonra 4 yıllık eğitim veren Sosyal Hizmetler Akademisinin kurulmasına karar verilir. 1961 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının bünyesinde açılan Sosyal Hizmetler Akademisi, sosyal hizmet eğitiminin öncüsü olur.

Türkiye’de modern sosyal hizmet eğitimi ile ilgili ilk çalışmanın 1960’lı yılların ilk yarısında başladığı görülmektedir. Türkiye’de sosyal hizmetlerin bilime uygun olarak ve profesyonel bir şekilde yeniden örgütlenmesi kararının alınmasından sonra bu karara dayanarak 1961 yılında, “7355 sayılı Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kuruluşuna Dair Kanun” çıkarılmıştır. Anılan Kanununun 1. maddesinin gereği olarak da “Sosyal Hizmetler Akademisi” kurulmuştur. Böylece ülkemizde ilk kez sosyal hizmet eğitimi başlamıştır. Sosyal hizmetler Akademisi, 1961 yılında 34 öğrenci ile eğitime başlamış

(Kuntbay, 1962). Sosyal Hizmetler Akademisi, 1967 yılında Hacettepe Üniversitesi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi bünyesinde kurulmuş olan Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bölümü'nün kendisine katılmasıyla "Sosyal Hizmetler Yüksekokulu" adıyla Hacettepe Üniversitesi'ne bağlanmıştır. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, 2006 yılında Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde "Sosyal Hizmet Bölümü" olarak yükseköğretim sistemindeki son yerini almıştır. (Erişim adresi: <http://www.shy.hacettepe.edu.tr/tr/menu/tarihce-9>, 15.08.2017). 1961 yılında Sosyal Hizmetler Akademisiyle başlayan ve Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi "Sosyal Hizmet Bölümü" ile devam eden sosyal hizmet eğitimi uzun yıllar boyunca Türkiye'de lisans ve lisansüstü eğitimde tek bölüm olma özelliğine sahip olmuştur. Sosyal hizmet eğitimi daha sonra 2002 yılında Başkent Üniversitesinde de vermeye başlanmıştır.

Günümüzde ise sosyal sorunların artması nedeniyle sosyal hizmet uzmanına duyulan ihtiyaç doğrultusunda Türkiye genelinde pek çok üniversitede sosyal hizmet bölümü açılmıştır (Işıkhan, Erbay, Akçay ve Ege, 2016, 9). 2019 yılı itibariyle 49 üniversitede iki yıllık sosyal hizmetler ön lisans eğitimi, 61 üniversitede de dört yıllık lisans eğitimi vermeye devam edilmektedir (2019 Öğrenci Seçme Ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu).

1959 yılında gerçekleştirilen I. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı ilk bilimsel çaba olarak değerlendirilebilir. Aynı yıl 7355 sayılı Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kurulmasına Dair Kanun kabul edilmiştir. Yine sosyal hizmet uygulayan kurum ve kuruluşların devletle bir koordinasyon içerisinde çalışmalarını sağlanarak daha fazla vatandaşa hizmet verilmesi amacıyla 1960 yılında Ankara'da Sosyal Hizmet ve Araştırma Derneği kurulmuştur (Özbek 2006).

1961 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi ise 1959 yılında kurulmuş olan Sosyal Hizmetler Enstitüsü altında Birleşmiş Milletler' in itici gücüyle faaliyete geçmiş (Kongar 1972)¹, böylece profesyonel meslek elemanları yetiştirilmesi için ilk sosyal hizmet okulu açılmıştır. 1965 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi ilk mezunlarını vermiş ve sosyal hizmet uzmanları kamuda ve özel kuruluşlarda çalışmaya başlamışlardır.

1967'de Emre Kongar'ın Hacettepe Üniversitesi Sosyal Çalışma Bölümü'nü açması Türkiye'de bu alanda öğrenci yetiştiren okul sayısının ikiye çıkmasında, bunun doğal bir sonucu olarak mezun, yani meslek elemanı sayısının da daha hızlı bir biçimde artmasında rol oynamıştır.

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu 2002 yılına kadar Türkiye'deki tek 35 sosyal hizmet okulu olarak kalmıştır. 2002 yılında Başkent Üniversitesi'nde açılan sosyal hizmet bölümü ile birlikte sosyal hizmet eğitimi Hacettepe Üniversitesi tekelden çıkmaya başlamıştır. Bunu Ankara Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi izlemiştir. İlerleyen yıllarda sosyal hizmet okulları hızla artmaya devam etmiştir.

Sosyal hizmet bölümleri açılırken zorunlu olarak bağlı olmaları gereken belirli bir fakülte yoktur. Ancak bölümü açan öğretim üyeleri ve üniversite yönetiminin tamamen eğilimlerine bağlı olarak istedikleri fakülte veya yüksekokula bağlı olarak açılmaktadır. YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu) yasasına göre, fakülte açabilmek için en az üç bölümün birlikte aynı fakülte çatısı altında açılması gerekir. Üç bölüm bir araya gelemediğinde yüksekokul statüsünde açılmaktadır. Bu nedenle bazı üniversitelerde sosyal hizmet bölümleri yüksekokul statüsünde açılmıştır. Ancak müfredat ve dönem sayısı açısından aralarında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Hem yüksekokuldan hem de fakülteden mezun olanlar sosyal hizmet uzmanı olarak çalışabilmektedir. Ülkemizde sosyal hizmet eğitimi ön lisans, lisans (Örgün ve açık öğretim), yüksek lisans ve doktora düzeyinde verilmektedir (Aydemir and Yiğit, 2017).

Sosyal hizmet bölümleri genellikle sağlık bilimleri fakülteleri, iktisadi ve idari bilimler fakülteleri, sağlık yüksekokulları ve fen edebiyat fakülteleri bünyesinde eğitim vermektedirler. Ama büyük çoğunluğu sağlık bilimleri fakültelerinin bünyesinde eğitim vermektedir.

ÖSYM 2019 Sınav Kılavuzuna göre ülkemizde 54 örgün, 2 açıköğretim, 5 tane de Kıbrıs'ta eğitim veren olmak üzere toplamda 61 lisans programı ile sosyal hizmet eğitimi verilmektedir.

59 örgün eğitim veren bölümün öğrenci alma kontenjanlarının sayısı ÖSYM 2018-2019 klavuzunda **4384** iken, 2 açık öğretim bölümünün kontenjanın 2500 toplam kontenjanın 6884 olduğu görülmektedir (ÖSYM-TABLO-4 Merkezi Yerleştirme İle

Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları, 2017-2018). Bu kontenjanlara yerleşme durumu ise örgün eğitimde 3240, açık öğretimde ise 1952 olarak gerçekleşmiştir.

2.3. Sosyal Hizmet Eğitiminde Mesleki Uygulama

Sosyal hizmet, çok disiplinli bir yapıda bulunmasından kaynaklı olarak zengin bir bilgi-birikim dağarcığına sahiptir. Psikoloji, sosyoloji, antropoloji ve felsefe gibi temel bilimlerden yararlanmaktadır. Bununla birlikte bu bilimlerden aldığı birikimleri uygulamaya aktaran bir bilimdir. Şüphesiz bu uygulamanın profesyonel bir yapıda bulunması öğrencilere verilen eğitimle ilgilidir. Teorik ve pratik/uygulama eğitimi veren sosyal hizmet/ sosyal çalışma bölümlerine sahip üniversiteler de gün geçtikçe artmaktadır (Erdurak, 2016).

Sosyal hizmet eğitiminin başlangıcından beri kuramsal eğitimin yanı sıra uygulamalara da gerekli ağırlık verilmeye çalışılmıştır. Uygulamaların eğitimdeki önemli yeri özellikle uygulamalar için hazırlanan kılavuzlarda açıkça vurgulanmaktadır. Buna göre uygulama çalışmaları ne kuramsal eğitimin tamamlayıcısı ne de yalnızca eğitimin bir bölümüdür. Uygulama çalışması öğrencinin bir sosyal hizmet uzmanı olarak kavramsal anlayışını güçlendirmek ve becerilerini geliştirmek için gerekli bir temel ortamdır. Uygulama çalışmasında öğrenci yalnızca daha önce öğrenmiş olduğu kuramsal bilgiye dayanan mesleki becerilerini geliştirmekle kalmaz yeni bilgiler de kazanır (Sosyal Hizmetler Akademisi, 1967, 1975; Sosyal Hizmetler Yüksekokulu 1991, 1992).

Sosyal hizmet eğitiminin merkezinde alan uygulaması vardır. Alan uygulaması öğrencilere bilgi, beceri ve değerlerini mesleki benlikleriyle bütünleştirme fırsatı sunar. Sosyal hizmet uygulaması esnasında öğrencilerin uygulamanın amacını tanımlamaları ve bu amaçlara yönelik ilerlemeyi değerlendirmeleri ve paylaşımları beklenmektedir (Regehr ve Diğ., 2002). Kuramsal eğitim alan sosyal hizmet öğrencileri öğrendikleri bilgileri uygulamaya aktarabilirler. Sosyal hizmet uygulamalarıyla öğrenciler mesleki deneyim kazanmaktadırlar. Uygulamalarda öğrenciler müracaatçıların sorunlarını analiz etmekte, ihtiyaçlarını belirlemekte, belirlenen ihtiyaçları hedeflere dönüştürmekte ve

buna yönelik eylem planı geliştirmekte ve hizmet sunmaktadırlar. Böylelikle, onlar sosyal hizmetin uygulama sürecini gerçekleştirmiş olmaktadır.

Sosyal hizmet lisans eğitimi almış meslek elemanlarının bilmesi ve aktif biçimde uyguluyor olması gereken yöntemler ve uygulamalar vardır. Uygulama yöntemleri birey, aile, grup ve toplum düzeylerinde yapılan arabuluculuk, savunuculuk, bakım yönetimi, danışmanlık, krize müdahale, görev odaklı uygulama gibi yöntemleri içermektedir (Thompson, 2009: 78).

Sosyal hizmet uygulamasının Kirst- Ashman ve Hull (1999)' e göre 5 amacı bulunmaktadır. Bunlar:

- Müdahale süreci esnasında bireyin kendini tanınmasını sağlamak,
- İnsanların iyi olma hallerini güçlendirmek ve onlara etki eden çevredeki koşulların ortadan kaldırılmasına yönelik çalışma yapmak,
- Uygulama becerilerini süpervizyon altında gerçekleştirerek sosyal hizmet uygulamasına dair deneyim kazanmak,
- Sosyal hizmet mesleğinin dili ile uyumlu olacak bir şekilde yazılı ve sözlü mesleki iletişimi kullanmak,
- Öğrenmeyi güçlendirmek için mesleki süpervizyonu kullanmak ve etik kurallar çerçevesinde kurum politikasını eleştirel bir gözle değerlendirmektir.

Kongar (1972) 'a göre ise sosyal hizmet uygulamasının amaçları şunlardır:

“Kişiler ve gruplara, kendileri ile çevreleri arasındaki dengesizlikten doğan sorunların belirlenmesi, çözülmesi ya da etkisiz hale getirilmesi için yardım etmek. Dengesizliğin meydana gelmesini önlemek için kişiler ya da gruplarla çevreleri arasındaki potansiyel dengesizlik alanlarını belirlemek. Bu tedavi edici ve önleyici tedbirlere ek olarak, kişilerin grupların ve toplumların en yüksek gelişme güçlerini aramak, belirlemek ve kuvvetlendirmektir.”

Sosyal hizmet uygulamaları bireyin kendisini tanımaması, eksik olduğu yönlerini fark etmesi, bu yönlerini geliştirmesi ve müdahale için kendini geliştirmesi açısından oldukça önemlidir. Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılara faydalı olması için kendi gelişimlerini de sağlamaları gerekmektedir. Sosyal hizmet uygulaması, sosyal hizmet ğrencilerinin çalışmaya başlamadan önce kendilerini tanımaları, kendilerini geliştirmeleri ve müracaatçı gruplarını tanımalarıdır (Doğan ve Duyan, 2015).

Sosyal hizmet uygulaması, uygulama esnasında öğrencilere yazılı ve sözlü iletişim becerilerini kullanabilmeleri için fırsatlar sunar. Sosyal hizmet öğrencileri, uygulama esnasında yapılan görüşmelerde sosyal hizmet uzmanının yanında bulunur ve kendileri de görüşmeler yaparak yazılı ve sözlü mesleki iletişimi kullanırlar.

Sosyal hizmet uygulaması, sosyal hizmet uzmanlarının bilgilerini ve becerilerini öğrencilere aktarma ve onlara mesleki yardımda bulunma fırsatı verir. Sosyal hizmet uzmanları müracaatçının bulunduğu yerden başlama kuralına göre müracaatçıyla hareket eder ve bu amaçla müracaatçıların kararlarına saygı duyarak onların öğrenmelerinin güçlendirilmesine ve sorunlarının çözülmesine yardım eder. Bu kapsamda, sosyal hizmet uzmanı bilgi, beceri ve tecrübesinden yararlanarak mesleki danışmanlık sağlar ve terapötik ortamın oluşmasını sağlar (Doğan ve Duyan, 2015).

Alanda uygulama yapmak sosyal hizmet öğrencilerine kurum ve personeli gözlemlene, analiz yapma ve kurum ve personel hakkında eleştiri yapma fırsatını sağlamaktadır. Sosyal hizmet uygulaması, sosyal hizmet öğrencilerine uygulama yaptıkları kurum veya kuruluş ile ilgili çıkarımda bulunmalarını sağlar. Bu doğrultuda, öğrenciler kurumları gözlemlene, müracaatçıları belirleme, müracaatçıların kendileri ve çevreleri ile uyumsuzluktan doğan sorunları belirleme ve bununla ilgili çalışmalar yapma imkan ve fırsatı elde ederler (Doğan ve Duyan, 2015).

Sosyal hizmet eğitimi, 4 yıllık lisans programıyla öğrenim gören öğrencilerin birey, aile, grup ve topluma yönelik yardım hizmetlerinde ve iletişimlerinde etkili profesyoneller olmasını hedefler (Mavili Aktaş, 2011: 73). Sosyal hizmet eğitimi, kuram ve uygulama bütünlüğü çerçevesinde sosyal hizmetin temel bilgi, beceri ve değerlerinin, eğitime katılan taraflar arasındaki karşılıklı iletişim ve etkileşim yoluyla ele alındığı ve geliştirildiği aktif bir süreçtir. Bilginin araştırılması, üretilmesi, geliştirilmesi, paylaşılması ve uygulamaya aktarılması boyutlarında aktif katılım gösteren taraflar karşılıklı öğrenme, gelişme ve değişme yaratma misyonu üstlenerek etkin iletişim becerilerini demokratik etkileşim ortamında belirli değerler çerçevesinde kullanmaktadır (Çelik,2011: 220).

Sosyal hizmet eğitimi uygulamalı ve teorik derslerden oluşmakta ve söz konusu dersler birbirini tamamlayıcı bir özellik taşımaktadır. Sosyal hizmet uygulamalarına yönelik dersler büyük önem taşımaktadır, çünkü öğrenilen bilgilerin sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında uygulamaya aktarılmasını sağlar (Akçay, 2012: 198). Demiröz

(2005:134), sosyal hizmet eğitiminde uygulama derslerini önemli görür ve bunu, öğrencilerin bir eğitsel yöneticinin yönlendirmesiyle sosyal hizmet kurum, kuruluş ve ortamlarında, müracaatçı sistemi ile çalıştıkları, eğitim sürecinde elde ettikleri kuramsal bilgi ve becerilerini hayata geçirdikleri süreç olarak tanımlar. Bu derslerin Sosyal Hizmet Akademisi'nden bu yana müfredatın üçte birini oluşturduğunu ifade etmektedir. Uygulama derslerinin öğrencilerin edinmesini beklediği kazanımları vardır. Bunlar, uygulamaya katıldıkları toplumun değerlerini kavramaları, ekonomik kaynaklarını belirlemeleri, sosyo-kültürel sistemlerini tanımları, kurum içi görev ve yetki dağılımlarını öğrenmeleri, sosyal hizmet uzmanlarının rolünü gözlemlemeleri ve uygulamalarıdır. Kendini tanıma, mesleki kimlik kazanma ve geliştirme yönünde önemli katkılar sağlayan alan uygulaması dersleri, sosyal hizmet uzmanı adaylarını meslek yaşamına hazırlamaktadır (Çelik, 2011: 220).

Sosyal hizmette alan uygulamasında öğrenciler bireylerle, ailelerle, gruplarla, örgütlerle ve toplumla sosyal hizmet yapabilme deneyimi edinir. Bu şekilde öğrenciler psiko-sosyal, politik, kültürel ve ekonomik sistemlerin insanların yaşamları üzerinde nasıl bir etkisi var bilir ve değerlendirme becerisi kazanır. Alan uygulaması ile sınıf ortamında öğrenilen kuramsal bilgiler uygulamaya aktarabilir. Alan uygulaması, öğrenciler asıl yaşama hazırlanır ve bağımsız sosyal hizmet uygulaması yapabilme yeterliliğine erişirler (Duyan, 2010: 55).

2.3.1. Dünyada Sosyal Hizmet Uygulaması

Günümüzde, başta Amerika olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde sosyal hizmet eğitimi ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde verilmektedir. Bu okullardan mezun olan sosyal hizmet uzmanları sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarının gereksinimi olan meslek elamanlarını yetiştirmektedir.

ABD, Avrupa ülkeleri ve diğer ülkelerdeki lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki sosyal hizmet programları CSWE (American Council on Social Work Education) ve IASSW (Avrupa Sosyal Hizmet Okulları Federasyonu) ve yerel düzeydeki akreditasyon kurumları tarafından akredite edilmektedir. CSWE sosyal hizmet eğitiminde lisans ve yüksek lisans düzeylerine ilişkin standartları belirleyerek sosyal hizmet programlarında eğitimin niteliğini geliştirmeye çalışmaktadır. Öğrenciler

CSWE tarafından akredite edilmiş eğitim programında ulusal standartların neler olduğunu öğrenir, böylece sosyal hizmetin etik ve değerlerinin yanı sıra bireylerle, ailelerle, gruplarla, organizasyonlarla ve toplumla çalışırken her bir müracaatçı sisteminin problemlerini çözme ve değişim yaratma amacıyla eğitilirler. Bu öğrenciler genellikle mezuniyet sonrası istihdam edilmekte avantajlı konumdadır. Çünkü sosyal refah kurumları akredite olmuş programlardan mezun olanları çalıştırmayı tercih etmektedir (Segal, Gerdes ve Steiner, 2007).

Litvanya'da sosyal hizmet lisans eğitimi dört yıl sürmektedir. Eğitim dönemlerinde henüz birinci sınıftan itibaren gönüllü olarak çeşitli kurumlara staja gitmektedirler. Bu haftanın her günü olabileceği gibi yoğunluk durumuna göre çeşitli günleri de kapsayabilmektedir. Türkiye'deki gibi çocuklara, engellilere, yaşlılara ve mahkumlara yönelik kurumlar mevcuttur. Gönüllü öğrenciler sosyal hizmete yönelik kurumlarda üç aydan bir yıla kadar çalışma grupları ile vakit geçirmektedirler. Eğer çalışmanın sonunda alana, kuruma ve mesleğe ısınırlarsa üniversitelerinde profesyonel anlamda bunun eğitimini almaktadırlar. Bu sayede çoğu öğrenci neyi seçtiğini bilerek bölüme girmekte ve mesleği başarıyla götüreceğinden emin olarak uzmanlaşma yoluna gitmektedir. Mikro, mezo ve makro düzeyde bilgiler 2. , 3. ve 4. sınıflarda verilmektedir.

İsveç, Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinden biridir. İsveç'te sosyal hizmetler alanında İngiliz ve Amerikan modelleri örnek alınmıştır. 3,5 yıl süresince 6 değişik üniversitede eğitim verilmektedir. Akademik anlamda yoğun bir çalışmayı gerektiren müfredat içermektedir. Öğrenciler 2 yarıyıl alanda uygulama yaparlar.

Hollanda'da sosyal hizmet lisans eğitimi 4 yıl sürmekte olup 3. yılı staj yılıdır. Öğrenciler burada tam veya yarı zamanlı olmak üzere alanda uygulama yaparlar (Aktaş, 2011).

Almanya'da sosyal hizmetler eğitimi 4 eğitim yılı üzerinden uygulama ağırlıklı derslerle geçer. Sosyal hizmetler yüksekokullarında daha çok sosyo-psikolojik sorunların pratik çözümüne yönelik uygulamalı dersler verilirken, üniversitelerde ağırlıklı olarak teorik, sosyal pedagojik, idari ve hukuki konulara ağırlık verilmektedir (Seyyar, 2005).

2.3.2. Türkiye’de Sosyal Hizmet Uygulaması

Türkiye’deki lisans düzeyinde eğitim veren sosyal hizmet okulları dört yıl (8 dönem) dan oluşmaktadır. Genelde ilk üç yıl teorik ağırlıklı dersler verilmektedir. Uygulama bazı okullarda üçüncü sınıfta başlarken bazı okullarda ise sadece dördüncü sınıfta yapılmaktadır. Uygulamalar genelde ilk dönem haftada iki ve ikinci dönem ise haftanın beş günü olarak yapılmaktadır. Öğrenciler uygulamayı sosyal hizmet mesleğinin uygulandığı kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarında bir sosyal hizmet uzmanının süpervizörlüğünde gerçekleştirmektedir. Uygulamanın ilk döneminde öğrencilerin mikro düzeydeki sosyal hizmet uygulamasına yönelik olarak çalışma yapması beklenir. İkinci dönemde ise ağırlıklı olarak mezo ve makro düzeydeki sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştirmesi beklenir. Öğrenciler uygulamadan başarılı olmadan mezun olamazlar. Uygulama dört yıllık programın yaklaşık üçte birini (Yaklaşık 1000 saat) oluşturmaktadır (Aydemir ve Yiğit, 2017).

Sosyal hizmet öğrencileri, Aile, çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı kuruluşlarda(İl müdürlükleri, çocuk evleri, sevgi evleri, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri, BKRM, BSRM, sosyal hizmet merkezleri, ŞÖNİM, kadın sığınma evleri, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları gibi), Adalet Bakanlığına bağlı kuruluşlar (Aile ve çocuk mahkemeleri, denetimli serbestlik, çocuk eğitim evleri, cezaevleri gibi), Sağlık Bakanlığına bağlı kuruluşlarda (Bütün hastaneler, toplum ruh sağlığı merkezleri, dispanserler, Aile sağlığı merkezleri, çocuk izlem merkezleri gibi), İç İşleri Bakanlığına bağlı kuruluşlar (Çocuk şubeleri gibi), sivil toplum kuruluşları (sosyal hizmet ile ilgili dernek ve vakıflar), yerel yönetimler (huzurevleri, yaşlı bakım merkezleri, aile danışmanlığı merkezleri gibi) ve uluslar arası kuruluşlar (UNICEF, WHO, BMMYK gibi) da mesleki uygulamayı yapabilmektedirler.

Dört yıllık örgün lisans eğitiminin ilk iki yılı içerisinde daha çok sosyal hizmet disiplininin bilgi gövdesini besleyen psikoloji, psikiyatri, sosyoloji, hukuk, ekonomi, antropoloji, siyaset bilimi, kamu yönetimi gibi temel kuramsal dersler verilmektedir. Kuramsal nitelikteki derslerin bir kısmı da bir disiplin ve meslek olarak sosyal hizmeti çok yönlü tanımaya ilişkin derslerden oluşmaktadır. Bu dersler eldeki imkanlar doğrultusunda konferans, grup tartışmaları, rol oynama, örnek vaka analizleri gibi çağdaş yöntemlerle işlenir (Alptekin, 2016).

Sosyal hizmet okullarının her birisinin kendine özgü bir müfredat programı olup, bu müfredat içerisindeki uygulamaya ilişkin esaslar farklılık göstermektedir. Programların mesleki uygulamaya başlama sınıfı, gün sayısı ve dönemleri farklılık göstermektedir. Bazı programlarda ikinci sınıftan itibaren mesleki uygulamaya başlanırken bazılarında üçüncü sınıfta ve bazılarında ise sadece dördüncü sınıfta yapılmaktadır. Bu konuda standart bir uygulama birliği henüz oluşturulamamıştır.

Genel olarak sosyal hizmet programlarının üçüncü ve dördüncü yıllarında mesleğin müdahale yöntemlerine ilişkin derslerle birlikte uygulama derslerinin ağırlığı artmaktadır. Alan uygulaması derslerinin büyükçe bir kısmı üçüncü ve dördüncü sınıfta yapılmaktadır. Alan uygulamasına dayalı dersler %25 ve %40 arasında değişen bir ağırlığa sahiptir. Bu derslerin farklı illerde hatta Erasmus programı çerçevesinde yurt dışında da yapılması olanaklıdır. Alan uygulaması, öğrencinin sosyal hizmet kurumlarındaki çalışmalarını sosyal hizmetin bilgi ve değer temeline uygun olarak düzenli ve planlı bir biçimde yapabilmesi için biri akademik diğeri kurum danışmanının vereceği süpervizyon (mesleki yönetim) denetiminde gerçekleştirilir. Aslında öğrencinin bilgi ve becerilerinin gelişmesini ve olgunlaşmasını, çalışma azim ve kararlılığının güçlendirilmesini sağlamak amacıyla yetkin bir sosyal hizmet akademisyenince gerçekleştirilen süpervizyon hizmeti ders programının tüm boyutları için geçerlidir. Süpervizyon, öğrenciye aynı zamanda bir rol model edinme olanağı sağlar. Bu nedenle bir sosyal hizmet ders programının hayata geçirilişinde süpervizyon kritik öneme sahip 'olmazsa olmaz' niteliğinde öğretim elemanlarına sorumluluk yükleyen uygulamadır (Alptekin, 2016; Aydemir ve Yiğit, 2017).

Gerek açık öğretim ve gerekse lisans tamamlama programlarından eğitim alan sosyal hizmet mezunlarının hem mesleki uygulamayı standartlara uygun olarak yürütememeleri ve hem de supervizyonun sağlanmadığı alanda görülmektedir.

Türkiye'de sosyal hizmet uzmanı yetiştiren eğitim programlarının tamamı lisans düzeyinde 4 yıl olmak üzere kamu ve vakıf üniversiteleri tarafından verilmektedir. Türkiye'deki sosyal hizmet okullarının kontrolsüz bir şekilde açılması, müfredatlarının farklı olması, sosyal hizmet kökenli akademisyen yetersizliği ve hatta bölümlerin çoğunda sosyal hizmet kökenli hiçbir tane bile akademisyenin bulunmaması, okulların açıldığı illerde öğrencilerin uygulama alanının çok yetersiz olması ve dolayısıyla mesleki uygulamanın yetersiz ve etkisiz yapılmasına, hiç süpervizyon almadan

uygulama yapılmasına, mezun olan sosyal hizmet uzmanlarının meslekte yetkin ve yeterli olmamasına, mezun sayısının hızla artması ile işsizlik kaygısının ortaya çıkmasına neden olduğu, gerek alanda yapılan gözlemler, gerekse de kongrelerde ve ilgili makalelerde bu durum açık açık tartışılmaktadır (Aydemir and Yiğit, 2017; Alptekin, 2016; Doğan, 2018).

3.GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi, araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve veri toplama sürecine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki sosyal hizmet bölümlerinde okuyan ve farklı kuruluşlarda mesleki uygulama yapan öğrenciler açısından mesleki uygulamanın mevcut durumuna ilişkin görüş, beklenti ve önerilerinin ortaya konulmasıdır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Araştırmada elde edilecek sonuçlar ülkemizdeki sosyal hizmet öğrencilerinin farklı kurumlarda yürüttükleri mesleki uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunlar, aksaklıklar, yetersizlikler, sıkıntılar ve önerileri karşılaşılan bu durumların düzeltilmesine, mesleki uygulamaların daha etkin ve verimli şekilde gerçekleşmesine ışık sunacak ve katkı sağlayacaktır. Ayrıca, alan uygulamasında görev alan kurum ve eğitsel süpervizörlere, mesleki uygulama aşamasına gelmiş öğrencilere ve bu konuda akademik ve diğer kurumlarda çalışan sosyal hizmet uzmanlarına da bilgi kaynağı oluşturacağı düşünülmektedir.

3.3. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, genel tarama modelini esas almıştır. Tarama modelleri geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, durum, birey veya nesne kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2013).

3.4. Araştırma Evren Ve Örneklemi

Türkiye’de lisans düzeyinde sosyal hizmet eğitimi veren ve sosyal hizmet mesleki uygulama aşamasına gelmiş 5 devlet ve 5 vakıf üniversitesinin son sınıf öğrencileri araştırmanın evreninin oluşturmaktadır. Çalışmada 5 vakıf ve 5 devlet üniversitesin seçilmesinin nedeni, uygulama açısından farklılık gösterip göstermediğinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Evreni oluşturan üniversitelerin kontenjanları incelendiğinde bu 10 üniversiteden yaklaşık 650 öğrenci son sınıfta yer alıp mesleki uygulama yapmaktadır. Bu kapsamda Üsküdar Üniversitesi, 29 Mayıs Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Sabahattin Zaim Üniversitesi, Gelişim Üniversitesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Konya Selçuk Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi öğrencileri çalışmaya katılmışlardır. Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan etik kurul onayından sonra veriler toplanmıştır. Yapılan örneklem büyüklüğü hesaplamasına göre 383 öğrencinin katılımının yeterli olacağı belirlenmiştir.

3.5. Veri Toplama Araç Ve Teknikleri

Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan literatür taraması sonucunda veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılacaktır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formu katılımcıların sosyal hizmet bağlamında demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, uygulama yaptıkları kurum ve birim, okudukları üniversite, şehir gibi), uygulama yaptıkları kurumdaki mesleki çalışmalara ilişkin görüşleri, önerileri ve karşılanamayan beklentileri gibi konuları sorgulayan sorular sorgulanmıştır. Araştırmada e-anket hazırlanmış ve verilerin öneli bir bölümü bu şekilde toplanmıştır.

3.6. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan anket (görüşme formu) etik kurul onayından sonra araştırmacılar tarafından öncelikle üniversitelerden izin alınması için resmi başvuru yapılmıştır. 4 Üniversite resmi olarak anket uygulama izni vermiştir. Kurum izin onayı alındıktan sonra anket verilerinin toplanması için araştırmacılar bölüm başkanları, öğrenciler ve akademik danışmanları ile yüz yüze görüşerek araştırmanın amacı açıklandıktan sonra katılmayı kabul eden öğrencilere anketler verilerek doldurmaları sağlanmıştır. Ayrıca, okulda o anda bulunmayan öğrenciler için

akademik danışmanlara ve bölüm başkanlarına anketler bırakılarak bir hafta sonra toplanılacaktır. İzin alma sürecinin uzaması nedeniyle e-anket hazırlanmış ve öğrencilere sosyal medya (facebook, e-posta adresleri, whatsapp grupları, instagram gibi) aracılığıyla ulaşılarak veriler toplanmıştır. Toplamda 494 (253 vakıf ve 241 devlet üniversitelerinden) sosyal hizmet öğrencisi bu çalışmaya katılmıştır. 190 öğrenciden yapılan yüz yüze görüşme ile ve 304 öğrenciden ise sosyal medya aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırmanın verileri Mayıs ve Haziran 2019 aylarında toplanmıştır.

3.7. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 22.0 programının deneme sürümü kullanılarak yapılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin tablo ve grafikler, frekans ve yüzde dağılımları, çapraz tablolar ve ki kare analizler yapılmıştır. Katılımcıların önerileri kategorik olarak sınıflandırılarak tablo şeklinde gösterilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmanın amacı doğrultusunda çalışmaya katılan öğrencilerden elde edilen verilerin yapılan analizlerine göre elde edilen bulgular aşağıda yer alan tablolarda sunulmuştur.

4.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Tablo 1. Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Üniversiteler				Toplam	
	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		n	%
	n	%	N	%		
Erkek	86	35,6	85	33,6	171	34,6
Kadın	155	64,4	168	66,4	323	65,7
Toplam	241	100	253	100	494	100

Tablo 1’de öğrencilerin cinsiyetlerine ilişkin yapılan frekans analizi sonucuna göre; araştırmaya katılanların % 34,6’sını erkek ve % 65,7’sini kadın öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmaya katılanların % 48,8’ ini devlet üniversitesi, % 51,2’ sini ise vakıf üniversitesi öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetine baktığımızda, büyük çoğunluğu kadın öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Yaş Dağılımı

Yaş aralığı	<i>N</i>	%
20-21	99	19,6
22-23	301	60,5
24-25	78	15,3
26+	16	2,8
Toplam	494	100

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımına bakıldığında %19,6’ının 20-21 yaş aralığında, %60,5’inin 22-23 yaş aralığında, %15,3’ünün 24-25 yaş aralığında, %2,8’inin 26 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yaş ortalaması 22.5, minimum 20 ve maksimum yaş ise 42 olarak belirlenmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Mesleki Uygulama Yaptıkları Kurumların Dağılımı

Uygulama Yapılan Kurum	<i>n</i>	%
AÇSHB Sosyal Hizmet Merkezi	189	38,3
Hastane	73	14,8
Belediye	48	9,7
Aile ve Çocuk Mahkemesi	27	5,5
Sivil Toplum Kuruluşu	20	4
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV)	25	5,1
AÇSHB İl Müdürlüğü	8	1,6
Şiddet Önleme Merkezi (ŞÖNİM)	6	1,2
Çocuk Evleri	11	2,2

Engelli Birimi	9	1,8
Çocuk Koruma Merkezi	2	0,4
Huzurevi	32	6,5
Denetimli Serbestlik	27	5,5
Bakım Merkezi	2	0,4
Okul	1	0,2
Adliye	14	2,8
Toplam	494	100

Tablo 3’de araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki uygulama yaptıkları kurumlara bakıldığında öğrencilerin %38.3’ü sosyal hizmet merkezlerinde, %14.8’i hastanelerde, %9.7’si belediyelerde, %6.5’i huzur evlerinde, %5.5’i denetimli serbestlikte, %5.5’i aile ve çocuk mahkemesinde ve geri kalan %19.7’si tabloda belirtilen diğerkurumlarda uygulama yapmaktadır.

Tablo 4. Sivil Toplum Kuruluşu Üyeliliğine Göre Dağılım

Sivil Toplum Kuruluşu Üyeliliği	<i>n</i>	%
Evet	142	28,7
Hayır	352	71,3
Toplam	494	100

Tablo 4’de araştırmaya katılan öğrencilerin sivil toplum kuruluşu üyeliklerine bakıldığında öğrencilerin %71.3’ü herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye değilken, %28.7’lik kısmının sivil toplum kuruluşu üyeliği vardır.

Tablo 5. Uygulama Yapılan Kurumda Sosyal Servisin Bulunma Durumu

Uygulama Yapılan Kurumda Sosyal Servisin Bulunması	<i>n</i>	%
Evet	315	63,8
Hayır	179	36,2
Toplam	494	100

Tablo 5’de araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki uygulama yaptıkları kurumda sosyal servis bulunma oranı %63.8 iken, kurumların %36.2’sinde sosyal servisin yer almadığı görölmektedir.

4.2. Öğrencilerin Mesleki Uygulamaya İlişkin Görüşleri

Bu bölümde sosyal hizmet öğrencilerinin yaptıkları mesleki uygulamaya ilişkin olarak mesleğin bilgi, beceri ve değer temeli esas alınarak planlı değişim sürecinin uygulamaya aktarma fırsatı bulup bulamadıklarına ilişkin görüşleri sorgulanmış ve verilen yanıtlar aşağıda sunulmuştur. Tablo 6’da yer alan maddelere ilişkin olarak sosyal hizmet öğrencilerinin mesleki uygulama esnasında belirtilen her maddeyi uygulayabilme fırsatına sahip olma durumları sorgulanmıştır.

Tablo 6. Sosyal Hizmet Uygulamasına İlişkin Görüşlerin Dağılımı

No	Görüşler	Yetersiz %	Kısmen Yetersiz %	Kısmen Yeterli %	Yeterli %
1	Çalıştığım birimdeki uygulamaları inceleme	24,7	22,1	26,9	26,3
2	Çalıştığım birimdeki kayıtları inceleme	22,7	22,5	23,5	29,4
3	Çalıştığım kurumda idari işleri (evrak, başvurular vb). öğrenme	24,1	19,4	23,7	32,8
4	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile resmi yazışma yazma becerisi kazanma	26,3	25,7	21,7	26,4
5	Sosyal hizmet mesleği ile ilgili öğrendiğimiz kavramları durumlar içinde tespit etme ve anlama	34,8	22,3	18,4	24,5
6	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın çalışmalarını gözleme	17,6	19,6	20,2	42,5
7	Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım tarafından süpervizyon alma	37,4	21,1	17,4	14,1
8	Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım ile birlikte müracaatçılarla mülakat yapma	19,8	19,2	20,2	40,7
9	Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım ile birlikte sosyal inceleme yapma	23,7	23,1	19,2	34
10	Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım ile birlikte sosyal grup çalışması planlama yapma	42,3	26,7	17,8	13,2
11	Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım ile birlikte sosyal grup çalışması yürütme	35,2	27,7	19,2	17,8
12	Kurumdaki meslektaşlarımın deneyimlerinden faydalanma	16,6	18,2	21,7	43,5
13	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile müracaatçı havale sistemini öğrenme	15,2	18,8	21,3	44,8
14	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile müracaatçı konsültasyon sistemini öğrenme	19,4	21,7	24,3	34,4
15	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile müracaatçılarla iletişim kurma ve etkili iletişim ve mülakat tekniklerini öğrenme	26,3	24,5	21,3	28
16	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile ekip çalışmasına katılma	27,9	23,9	23,5	24,7
17	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile toplumsal kaynakları tanıma ve bunları müracaatçıların lehine kullanma ve müracaatçıları bunlarla bir araya	19,4	21,3	23,5	35,9
18	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile proje planlama ve uygulama	37,9	23,7	21,9	16,6
19	Tek başıma bir müracaatçı ile mesleki ilişki başlatma	19,8	22,5	23,5	34,2
20	Tek başıma bir müracaatçı ile mesleki ilişkiyi sürdürme	16,6	20,2	23,7	39,5
21	Tek başıma bir müracaatçı ile ilişkiyi sonlandırma	29,8	25,3	25,5	19,4

No	Görüşler	Yetersiz	Kısmen Yetersiz	Kısmen Yeterli	Yeterli
22	Müracaatçı ile ilişkiyi başlatma ve sürdürme konusundaki yöntem ve teknikleri uygulamaya	27,3	25,1	24,5	23,1
23	Tek başıma sosyal grup çalışması planlaması	41,7	22,7	23,5	12,2
24	Tek başıma sosyal grup çalışması başlatma ve sürdürme	46,2	23,9	18,2	11,8
25	Sosyal inceleme raporu yazma dilini öğrenme	34,4	19,2	18,6	27,7
26	Tek başıma sosyal inceleme yapma	35,4	21,5	20,9	22,3
27	Tek başıma sosyal inceleme raporu yazma	31,2	19,2	19,8	29,8
28	Hassas müracaatçılar (psikiyatrik vakalar, travma vakaları, ajite müracaatçılar gibi) ile çalışma	34,6	22,3	24,5	18,6
29	Planlı değişim sürecini uygulamaya aktarabilme	29,1	23,1	25,5	22,2
30	Planlı değişim sürecinin basamaklarını mikro düzeyde uygulama	14,8	15,0	24,3	45,9
31	Planlı değişim sürecinin basamaklarını mezzo düzeyde uygulama	30,8	23,1	26,1	20,1
32	Planlı değişim sürecinin basamaklarını makro düzeyde uygulama	46,4	7,7	26,1	19,4
33	Akademide öğrendiğim teorik bilgileri uygulamaya aktarma	25,7	21,7	26,3	26,3
34	Akademide öğrendiğim teorik bilgileri beceriye aktarma	33,0	14,4	22,3	30,3
35	Müdahale teknik ve yöntemlerini uygulamaya aktarma	37,9	15,8	19,6	26,7
36	Çalıştığım kurumda müracaatçı savunuculuğu rolümü gerçekleştirme	26,1	22,3	24,7	26,9
37	Müracaatçıların karşılaştıkları zorluklar ve sorunları tanıma	24,1	21,1	18,8	36
38	Müracaatçıların karşılaştıkları zorluklar ve sorunları çözme	25,3	21,3	23,5	29,9
39	Uygulamalarımı değer temelli yapma	25,7	20,0	20,4	33,8
40	Uygulamalarımı özgürce yapabilme	26,5	21,9	25,3	26,3
41	İş disiplinine ve iş ahlakını öğrenme	24,3	19,2	20,2	36,2
42	Mesai saatlerine riayet etme ve işe karşı sorumluluk hissetme	23,7	19,0	20,0	37,3
43	İşimi denetlenmeden yapabilme	25,7	21,3	25,5	27,5
44	Kendimize ait birimde çalışma	26,1	19,8	22,1	32
45	Mesleğimizin ne kadar önemli ve biricik olduğunu anlama	25,5	19,0	20,0	35,5
46	Alandaki meslektaşlarımızın karşılaştıkları zorluklar ve sorunları tanıma	22,3	18,6	18,6	40,5
47	Diğer meslek elemanları ile ilişki kurma	23,7	19,4	20,6	36,3
48	Kurum danışmanlarımız bizi kurum personeli, hizmetten yararlananlar ve ilgili kişilerle tanıştırmama	27,5	19,6	19,8	33
49	Eğitsel danışman ile birlikte öğrenciler için çalışma programını saptama	29,6	20,2	23,9	26,3

Tablo 6’da sosyal hizmet öğrencilerinin mesleki uygulama yaptıkları kurumlardaki çalışmalar ilişkin görüşleri ele alınmıştır. Buna göre, sosyal hizmet öğrencilerinin % 24,7’si **“Çalıştığım birimdeki uygulamaları inceleme fırsatını”** yetersiz, % 22,1’i kısmen yetersiz, % 26,9’u kısmen yeterli ve % 28,1’i yeterli bulmaktadır.

Sosyal hizmet öğrencilerinin % 22,7’si **“Çalıştığım birimdeki kayıtları inceleme fırsatını”** yetersiz, % 22,5’i kısmen yetersiz, % 23,5’i kısmen yeterli, % 16’sı yeterli ve % 15,5’ü ise çok yeterli bulmaktadır.

Öğrencilerin % 24,1’i **“Çalıştığım kurumdaki işlerini (evrak, başvurular, prosedürler vb.) öğrenme fırsatını”** yetersiz, % 19,4’ü kısmen yetersiz, % 23,7’si kısmen yeterli ve % 32,8’i yeterli görmektedir.

Öğrencilerin % 26,4’ü **“Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile resmi yazışma yazma becerisi kazanma fırsatını”** yeterli, % 21,7’si kısmen yeterli, % 26,3’ü yetersiz ve % 25,7’si ise kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin % 24,5’i **“Sosyal hizmet mesleği ile ilgili öğrendiğimiz kavramları durumlar içinde tespit etme ve anlama fırsatını”** yeterli, % 18,4’ü kısmen yeterli, % 34,8’i yetersiz ve % 22,3’ü ise kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin % 42,5’i **“Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın çalışmalarını gözleme fırsatını”** yeterli, % 20,2’si kısmen yeterli, % 17,6’sı yetersiz ve % 19,6’sı ise kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin % 24,1’i **“Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım tarafından süpervizyon alma fırsatını”** yeterli, % 17,4’ü kısmen yeterli, % 37,4’ü yetersiz ve % 21,1’i ise kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin % 40,7’si **“Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım ile birlikte müracaatçılarla mülakat yapma fırsatını”** yeterli, % 20,2’si kısmen yeterli, % 19,8’i yetersiz ve % 19,2’si ise kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin % 35'i "**Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım ile birlikte sosyal inceleme yapma fırsatını**" yeterli, % 19,2'si kısmen yeterli, % 23,7'si yetersiz ve % 23,1'i ise kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin % 13,2'si "**Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım ile birlikte sosyal grup çalışması planlama yapma**" yeterli, %17,8'si kısmen yeterli, %42,3'ü yetersiz ve %26,7'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %17,8'i "**Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım ile birlikte sosyal grup çalışması yürütme**" yeterli, %19,2'si kısmen yeterli, %35,2'si yetersiz ve %27,7'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %43,5'i "**Kurumdaki meslektaşlarımın deneyimlerinden faydalanma**" yeterli, %21,7'si kısmen yeterli, %16,6'sı yetersiz ve %18,2'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %44,8'i "**Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile müracaatçı havale sistemini öğrenme**" yeterli, %21,3'ü kısmen yeterli, %15,2'si yetersiz ve %18,8'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %44,4'ü "**Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile müracaatçı konsültasyon sistemini öğrenme**" yeterli, %24,3'ü kısmen yeterli, %19,4'ü yetersiz ve %21,7'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %28'i "**Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile müracaatçılarla iletişim kurma ve etkili iletişim ve mülakat tekniklerini öğrenme**" yeterli, %21,3'ü kısmen yeterli, %26,3'ü yetersiz ve %24,5'i kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %24,7'si "**Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile ekip çalışmasına katılma**" yeterli, %23,5'i kısmen yeterli, %27,9'u yetersiz ve %23,9'u kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %35,9'u "**Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile toplumsal kaynakları tanıma ve bunları müracaatçıların lehine kullanma ve müracaatçıları bunlarla bir araya getirme**" yeterli, %23,5'i kısmen yeterli, %19,4'ü yetersiz ve %21,3'ü kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %16,6'sı "**Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile proje planlama ve uygulama**" yeterli, %21,9'u kısmen yeterli, %37,9'u yetersiz ve %23,7'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %34,2'si "**Tek başıma bir müracaatçı ile mesleki ilişki başlatma**" yeterli, %23,5'i kısmen yeterli, %19,8'i yetersiz ve %22,5'i kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %39,5'i "**Tek başına bir müracaatçı ile mesleki ilişkiyi sürdürme**" yeterli, %23,7'si kısmen yeterli, %16,6'sı yetersiz ve %20,2'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %19,4'ü "**Tek başına bir müracaatçı ile ilişkiyi sonlandırma**" yeterli, %25,5'i kısmen yeterli, %29,8'i yetersiz ve %25,3'ü kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %23,1'i "**Müracaatçı ile ilişkiyi başlatma ve sürdürme konusundaki yöntem ve teknikleri uygulamaya aktarabilme konusunda kendini ortaya koyabilme**" yeterli, %24,5'i kısmen yeterli, %27,3'ü yetersiz ve %25,1'i kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %12,2'si "**Tek başıma sosyal grup çalışması planlaması**" yeterli, %23,5'i kısmen yeterli, %41,7'si yetersiz ve %22,7'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %11,8'i "**Tek başıma sosyal grup çalışması başlatma ve sürdürme**" yeterli, %18,2'si kısmen yeterli, %46,2'si yetersiz ve %23,9'u kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %27,7'si "**Sosyal inceleme raporu yazma dilini öğrenme**" yeterli, %18,6'sı kısmen yeterli, %34,4'ü yetersiz ve %19,2'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %22,3'ü "**Tek başıma sosyal inceleme yapma**" yeterli, %20,9'u kısmen yeterli, %35,4'ü yetersiz ve %21,5'i kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %29,8'i "**Tek başıma sosyal inceleme raporu yazma**" yeterli, %19,8'i kısmen yeterli, %31,2'si yetersiz ve %19,2'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %18,6'sı "**Hassas müracaatçılar (psikiyatrik vakalar, travma vakaları, ajite müracaatçılar gibi) ile çalışma**" yeterli, %24,5'i kısmen yeterli, %34,6'sı yetersiz ve %22,3'ü kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %22,2'si "**Planlı değişim sürecini uygulamaya aktarabilme**" yeterli, %25,5'i kısmen yeterli, %29,1'i yetersiz ve %23,1'i kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %45,9'u "**Planlı değişim sürecinin basamaklarını mikro düzeyde uygulama**" yeterli, %24,3'ü kısmen yeterli, %14,8'i yetersiz ve %15'i kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %20,1'i "**Planlı değişim sürecinin basamaklarını mezo düzeyde uygulama**" yeterli, %26,1'i kısmen yeterli, %30,8'i yetersiz ve %23,1'i kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %19,4'ü "**Planlı değişim sürecinin basamaklarını makro düzeyde uygulama**" yeterli, %26,1'i kısmen yeterli, %46,4'ü yetersiz ve %7,7'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %26,3'ü "**Akademide öğrendiğim teorik bilgileri uygulamaya aktarma**" yeterli, %26,3'ü kısmen yeterli, %25,7'si yetersiz ve %21,7'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %30,3'ü "**Akademide öğrendiğim teorik bilgileri beceriye aktarma**" yeterli, %22,3'ü kısmen yeterli, %33'ü yetersiz ve %14,4'ü kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %26,7'si "**Müdahale teknik ve yöntemlerini uygulamaya aktarma**" yeterli, %19,6'sı kısmen yeterli, %37,9'u yetersiz ve %15,8'i kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %26,9'u "**Çalıştığım kurumda müracaatçı savunuculuğu rolümü gerçekleştirme**" yeterli, %24,7'si kısmen yeterli, %26,1'i yetersiz ve %22,3'ü kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %36'sı "**Müracaatçıların karşılaştıkları zorluklar ve sorunları tanıma**" yeterli, %18,8'i kısmen yeterli, %24,1'i yetersiz ve %21,1'i kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %29,9'u "**Müracaatçıların karşılaştıkları zorluklar ve sorunları çözüme**" yeterli, %23,5'i kısmen yeterli, %25,3'ü yetersiz ve %21,3'ü kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %33,8'i "**Uygulamalarımı değer temelli yapma**" yeterli, %20,4'ü kısmen yeterli, %25,7'si yetersiz ve %20'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %26,3'ü "**Uygulamalarımı özgürce yapabilme**" yeterli, %25,3'ü kısmen yeterli, %26,5'i yetersiz ve %21,9'u kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %36,2'si "**İş disiplinine ve iş ahlakını öğrenme**" yeterli, %20,2'si kısmen yeterli, %24,3'ü yetersiz ve %19,2'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %37,3'ü "**Mesai saatlerine riayet etme ve işe karşı sorumluluk hissetme**" yeterli, %20'si kısmen yeterli, %23,7'si yetersiz ve %19'u kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %27,5'i "**İşimi denetlenmeden yapabilme**" yeterli, %25,5'i kısmen yeterli, %25,7'si yetersiz ve %21,3'ü kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %32'si "**Kendimize ait birimde çalışma**" yeterli, %22,1'i kısmen yeterli, %26,1'i yetersiz ve %19,8'i kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %35,5'i "**Mesleğimizin ne kadar önemli ve biricik olduğunu anlama**" yeterli, %20'si kısmen yeterli, %25,5'i yetersiz ve %19'u kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %40,5'i "**Alandaki meslektaşlarının karşılaştıkları zorluklar ve sorunları tanıma**" yeterli, %18,6'sı kısmen yeterli, %22,3'ü yetersiz ve %18,6'sı kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %36,3'ü "**Diğer meslek elemanları ile ilişki kurma**" yeterli, %20,6'sı kısmen yeterli, %23,7'si yetersiz ve %19,4'ü kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %30'u "Kurum danışmanlarımız bizi kurum personeli, hizmetten yararlananlar ve ilgili kişilerle tanıştırma" yeterli, %19,8'i kısmen yeterli, %27,5'i yetersiz ve %19,6'sı kısmen yetersiz bulmaktadır.

Öğrencilerin %26,3'ü "Eğitsel danışman ile birlikte öğrenciler için çalışma programını saptama" yeterli, %23,9'u kısmen yeterli, %29,6'sı yetersiz ve %20,2'si kısmen yetersiz bulmaktadır.

4.3. Uygulama Ortamına İlişkin Görüşleri

Bu bölümde öğrencilerin mesleki uygulama yaptıkları kurumun ortamına ilişkin görüşleri ele alınmış ve elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 7. Uygulamanın genel öğrenme ortamı olumluydu

Durum	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Evet	121	50,2	99	39,1	220	44,5
Kısmen	74	30,7	97	38,3	171	34,6
Hayır	46	19,1	57	22,6	103	20,9
Toplam	241	100	253	100	494	100

Tablo 7'de araştırmaya katılan öğrencilerin %44.5'i uygulamanın genel öğrenme ortamını olumlu, % 34,6'sı kısmen olumlu bulurken, %20.9'u olumsuz bulmuştur. Devlet üniversitesindeki öğrencilerin olumlu bulma oranı %50.2 iken vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerin olumlu bulma oranı %39.1 olarak belirlenmiştir.

Tablo 8. Okulda almış olduğu teorik eğitimin uygulamaya katkısı

Durum	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Evet	85	35,2	99	39,1	184	37,2
Kısmen	106	44	100	39,5	206	41,7
Hayır	50	20,8	54	21,4	104	21,1
Toplam	241	100	253	100	494	100

Tablo 8’de araştırmaya katılan öğrencilerin %37.2’si okulda almış olduğu teorik eğitimin uygulamaya katkısını olduğunu, % 41,7’si kısmen katkısı olduğunu ve %21.1’i ise katkısı olmadığını beyan etmiştir. Devlet üniversitelerindeki öğrencilere göre akademide almış oldukları teorik eğitimin uygulamaya katkısını yeterli bulurken, vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerinin çoğunluğu bu katkıyı yetersiz bulmaktadır.

Tablo 9. Bu uygulama sayesinde mezuniyet sonrasında kendimi mesleğe hazır olarak hissetme

Durum	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Evet	78	32,3	62	24,5	140	28,3
Kısmen	82	34	69	27,3	151	30,5
Hayır	81	33,7	122	48,2	203	41,2
Toplam	241	100	253	100	494	100

Tablo 9’da araştırmaya katılan öğrencilerin %28.3’ü uygulama sayesinde mezuniyet sonrasında kendini mesleğe hazır olarak hissederken, % 30,5’i kısmen hazır

hissetmekte ve %41.2'si kendini mesleğe hazır hissetmemektedir. Devlet üniversitesindeki öğrencilerin hazır hissetme oranı %32.3 iken vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerin hazır hissetme oranı %24.5 olarak belirlenmiştir.

Tablo 10. Uygulamaya başlamak için kendini teorik olarak yeterli hissetme

Durum	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Evet	74	30,7	80	31,6	154	31,1
Kısmen	113	46,9	127	50,2	240	48,6
Hayır	54	22,4	46	18,2	100	20,3
Toplam	241	100	253	100	494	100

Tablo 10'da araştırmaya katılan öğrencilerin %31.1'i uygulamaya başlamak için kendini teorik olarak yeterli hissederken, %48.6'sı kısmen yeterli ve %20.3'ü ise kendini yeterli hissetmemektedir. Devlet üniversitesindeki öğrencilerin yeterli hissetme oranı %30.7 iken vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerin yeterli hissetme oranı %31.5 olarak belirlenmiştir.

Tablo 11. Kurumdaki danışmanım destekleyici, bilgili ve ilgiliydi

Durum	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		<i>N</i>	%
	<i>n</i>	%	<i>N</i>	%		
Evet	111	46	104	41,1	215	43,5
Kısmen	73	30,3	82	32,4	155	31,4
Hayır	57	23,7	67	26,5	124	25,1
Toplam	241	100	253	100	494	100

Tablo 11’de araştırmaya katılan öğrencilerin % 43.5’i kurumdaki danışmanı tamamen ve, % 31.4’ü kısmen destekleyici, bilgili ve ilgili olarak görürken % 25.1’i ise destekleyici, bilgili ve ilgili olarak görmemektedir. Devlet üniversitesindeki öğrencilerin evet oranı % 46 iken vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerin buna evet deme oranı % 41.1 olarak belirlenmiştir.

Tablo 12. Kurum danışmanlarının öğrenciye rol model olması

Durum	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Evet	113	46,9	115	45,4	228	46,1
Kısmen	79	32,8	81	32	160	32,4
Hayır	49	20,3	57	22,4	106	21,5
Toplam	241	100	253	100	494	100

Tablo 12’de araştırmaya katılan öğrencilerin % 46.1’i kurumdaki danışmanının kendilerine rol model olduğunu düşünürken, % 32.4’ü kısmen ve %21.5’i ise rol model olmadıklarını düşünmektedir. Devlet üniversitesindeki öğrencilerin %46.9 kurumdaki danışmanının kendilerine rol model olduğunu düşünürken, vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin %45.4’ü de aynı görüşte oldukları olarak belirlenmiştir.

Tablo 13. Kurum danışmanlarının öğrenciye geri bildirim vermesi

Durum	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>N</i>	%
Evet	100	41,5	100	39,5	200	40,5
Kısmen	75	31,1	85	33,6	160	32,4
Hayır	66	27,4	68	26,9	134	27,1
Toplam	241	100	253	100	494	100

Tablo 13’de araştırmaya katılan öğrencilerin %40.5’i kurumdaki danışmanın çalışmalarına ilişkin olarak kendilerine geri bildirim verdiğini söylerken, %32.4’ü kısmen geribildirim verdiğini ve %27.1’i ise geri bildirim almadıklarını belirtmiştir. Devlet üniversitelerindeki öğrencilerin evet oranı %41.5 iken vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerin buna evet deme oranı %39.5 olarak belirlenmiştir.

Tablo 14. Kurumun öğrencilere uygun öğrenme ortamı yaratması

Durum	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>N</i>	%
Evet	80	33,2	77	30,4	157	31,8
Kısmen	83	34,4	85	33,6	168	34
Hayır	78	32,4	91	36	169	34,2
Toplam	241	100	253	100	494	100

Tablo 14’de araştırmaya katılan öğrencilerin %31.8’i kurumun kendilerine uygun öğrenme ortamı sağladığını belirtirken, %34’ü kısmen sağladığını ve %34.2’i ise sağlamadığını belirtmiştir. Devlet üniversitelerindeki öğrencilerin evet oranı %33.2 iken vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin oranı %30.4 olarak belirlenmiştir.

Tablo 15. Kurum danışmanlarının öğrencilerin kurumla ilgili sorunlarının çözümünde yardımcı olması

Durum	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Evet	101	41,9	96	37,9	197	39,9
Kısmen	88	36,5	95	37,5	183	37
Hayır	52	22,6	62	24,6	114	23,1
Toplam	241	100	253	100	494	100

Tablo 15’de araştırmaya katılan öğrencilerin %39.9’u kurum danışmanının kurumla ilgili sorunların çözümünde yardımcı olduklarını belirtirken, %37’si kısmen yardımcı olduğunu ve %23.1’i ise yardımcı olmadıklarını belirtmiştir. Devlet ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin benzer yanıtlar verdikleri görülmektedir.

4.4. Öğrencilerin Karşılaştıkları Diğer Sorunlar

Bu bölümde mesleki uygulama yapan öğrencilerin karşılaştıkları diğer sorunlar (Ulaşım, yemek, mesai saatleri, izin alma, kılık kıyafet vb.) ele alınmıştır.

Tablo 16. Öğrencilerin Karşılaştıkları Diğer Sorunların Dağılımı

Durum	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	n	%
	n	%	n	%	n	%
Yemek sorunları	163	49,2	168	50,8	331	67
Ulaşım sorunları	103	44,9	126	55,1	229	46,3
İdari sorunlar	94	38,9	148	61,1	242	48,9
Kurallara uyma ile ilgili sorunlar	87	44,3	109	55,7	196	39,6
Diğer stajyerle ilgili sorunlar	118	40,6	172	59,4	290	58,7
Kuruma uyum sorunları	117	43,5	152	56,5	269	54,4
Mesai saatlerine uyumsuzluk	83	36,7	143	63,3	226	45,7
İzin almada sorun yaşama	98	40,3	145	59,7	243	49,2
Bilgi yetersizliği (kendini yetersiz hissetme)	136	47,5	150	52,5	286	57,9
İşe uyumsuzluk	96	41,2	137	58,8	233	47,1

Kılık kıyafet ile ilgili sorunlar	55	43,6	71	56,4	126	25,5
Saygı görmeme (hastalar tarafından)	95	41,1	136	58,8	231	46,7
Kurumda oturacak yer bulamadık	130	43,6	168	56,4	298	60,3
Müracaatçılarla tek başımıza görüşme yapmamıza izin verilmiyor	118	44,5	147	55,5	265	53,6
Sosyal hizmet uzmanı sayısı yetersiz	164	46,8	186	53,2	350	70,8

Tablo 16’da sosyal öğrencilerinin uygulama yaparken karşılaştıkları sorunların dağılımına göre; devlet üniversitelerinin öğrencilerinin %49,2’si ve vakıf öğrencilerin % 50,8’i kurumda yemek ihtiyaçlarını karşılamada sorun yaşamaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin %44,9’u ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 55,1’i uygulama yaptıkları kurumda yemek ihtiyaçlarını karşılamada sorun yaşamaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin % 38,9’u ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 61,1’i uygulama yaptıkları kurumda kurum ile ilgili olarak idari sorunlar yaşamaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin % 44,3’ü ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 55,7’si uygulama yaptıkları kurumda kurum kurallarına uymada sorunlar yaşamaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin % 40,6’sı ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 59,4’ü uygulama yaptıkları kurumda mesleki uygulama yapan diğer öğrenciler ile sorunlar yaşamaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin % 43,5’i ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 56,5’i uygulama yaptıkları kurumda uyum sorunları yaşamaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin % 36,7’si ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 63,3’ü uygulama yaptıkları kurumda mesai saatlerine uymada sorunlar yaşamaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin % 40,3'ü ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 59,7'si uygulama yaptıkları kurumda izin alma ile ilgili sorunlar yaşamaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin % 47,5'i ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 52,5'i uygulama yaptıkları kurumda kendini yetersiz hissetmektedir.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin % 41,2'i ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 58,8'i uygulama yaptıkları kurumda yaptıkları işe ilişkin olarak uyum sorunları yaşamaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin % 43,6'sı ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 56,4'ü uygulama yaptıkları kurumda kılık kıyafet ile ilgili sorunlar yaşamaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin % 41,1'i ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 58,8'i uygulama yaptıkları kurumda hastalar tarafından saygı görmedikleri ve buna ilişkin saygı görememe sorunları ile karşılaşmaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin %43,6'sı ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 56,4'ü uygulama yaptıkları kurumda oturacak yer bulma ile ilgili sorunlar yaşamaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin % 44,5'i ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 55,5'i uygulama yaptıkları kurumda müracaatçılarla tek başına görüşme yapmalarına izin verilmemesi ile ilgili sorunlar yaşamaktadır.

Devlet üniversitelerinin öğrencilerinin % 46,8'i ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin % 53,2'si uygulama yaptıkları kurumdaki çalışan sosyal hizmet uzmanı sayısını yetersiz bulmaktadır.

Tablo 16'da öğrencilerin uygulama yaparken karşılaştıkları sorunlara bakıldığında öğrencilerin %70.8'i uzman sayısının yetersiz olduğunu, %67'si yemek sorunları yaşadığını, %60.3'ü kurumda oturacak yer bulamadıklarını, %58.7'si diğer stajyerlerle ilgili sorun yaşadıklarını, %57.9'u bilgi yetersizliği dolayısıyla kendilerini yetersiz hissettiğini, %56.1'i çalıştığı kurumda meslektaşlarının duyarsız davrandığını, %54.4', kuruma uyum sorunu yaşadığını, %53.6'sı tek başlarına müracaatçılarla görüşmelerine izin verilmediğini, %48.9'u idari sorunlar yaşandığını, %48.8'i meslektaşlarının

öğretmeye sıcak bakmadıklarını, %47.1'i işe uyumsuzluk yaşadığını, %46.7'si hastalar tarafından saygı görmediğini, %46.3'ü ulaşım sorunları yaşadığını, %45.7'si mesai saatlerine uyumsuzluk yaşadığını, %39.6'sı kurallara uyma konusunda sıkıntı yaşadığını, %25.5'i kılık kıyafet konusuna uyma konusunda sıkıntı yaşadığını belirtmiştir.

Uygulama esnasında karşılaşılan sorunların oranına bakıldığında vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerin oranlarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin Staj Deneyimine İlişkin Önerileri

Bu araştırmaya katılan sosyal hizmet öğrencilerinin mesleki uygulamaya ilişkin bazı önerileri şu şekildedir:

- Sosyal hizmet uzmanı olmayan kurumlarda uygulama yaptırılmaması gerekiyor.
- Öğrendiğimiz teorik bilgileri uygulamaya aktaramıyoruz. Bunun için daha uzun ve önemsenen bir uygulama imkanı sağlanmalı.
- Uygulama yapılan kurumda mesleki işlerden çok o kuruma ilişkin angarya işler yaptırılıyor. Angarya işler yaptırılmasın.
- Kurumların fiziki şartlarının iyileştirilmesi gerekmektedir.
- Süpervizörümüzün bizimle iletişimi iyi değil, iletişime daha açık olmaları gerekmektedir.
- Kurumda sosyal hizmet uzmanı sayısı yetersiz kalmakta ve bu sayı artırılmalıdır.
- Kurumlarda stajyerlere önem verilmiyor. Kurum personellerinin bize bakışı olumsuz ve bu bakış açısı değişmeli.
- Meslek liseli öğrenciler yaptıkları stajda ücret alırken, bizler tam zamanlı staj yapmamıza rağmen ücret verilmiyor. Bu konuda düzenleme yapılmalı.
- Tam zamanlı staj yapıldığında yemek yeme soruna dönüşüyor. Yemek sorunumuz çözülsün.
- Üniversitede öğrendiğimiz bilgiler, kurumlardaki uygulamalar ile örtüşmüyor. Pratikteki uygulamalara yönelik de dersler görmek isteriz.

- Kurumlardaki idareciler bizlere karşı hor davranıyor, oradaki her işi yaptırmaya çalışıyor. Bize bakışlarının değişmesi sağlanmalı.
- Mesleki uygulama dersinde bizden beklenen uygulamalar tam olarak yaptırılmıyor. Buna yönelik girişimde bulunulması.
- Kurum personelleri diğer stajyerlerle aramızda ayırım yapıyorlar, kiminin işini kolaylaştırırken kiminin işini zorlaştırıyorlar.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de sosyal hizmet lisans eğitimi alan ve farklı kuruluşlarda mesleki uygulama yapan sosyal hizmet öğrencileri açısından mesleki uygulamanın mevcut durumuna ilişkin görüş, beklenti ve önerilerinin ortaya konulması amacıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda aşağıda yer alan sonuçlar ele alınarak tartışılmıştır.

Sosyal hizmet öğrencilerinin yarısına yakını çalıştığı birimdeki uygulamaları ve mesleki kayıtları inceleme fırsatını yetersiz bulmakta ve diğer bölümü ise yeterli bulmaktadır. Yani, mesleki uygulama yapan her iki öğrenciden biri uygulama sürecinde kurumdaki meslektaşlarının yaptıkları uygulamaları ve tuttıkları mesleki kayıtları inceleme fırsatı bulamaması demektir.

Öğrencilerin yarısı uygulama yürüttüğü kurumdaki evrak doldurma, başvurular, prosedürler ve resmi yazışma yazma becerisini öğrenme fırsatını yeterli görürken yarısına yakını ise yetersiz görmektedir. Mesleki kayıt ve raporların doldurulması, tutulması ve yazım kuralına uygun olarak hazırlanmasının öğrenciler açısından önemli bir konudur. Çünkü, öğrenciler mezun olduktan sonra atandıkları kurumlarda benzer özelliğe sahip resmi kayıt ve raporları tutmaktadırlar. İyi öğrenilmiş rapor ve kayıt tutma becerisi öğrencilerin bu konuda daha rahat ve eksiksiz hazırlamalarına katkı sağlar.

Öğrencilerin yarısından fazlası sosyal hizmet mesleği ile ilgili öğrendikleri kavramları durumlar içinde tespit etme ve anlama fırsatını bulurken diğer yarısına yakını ise yetersiz bulmakta ve beşte üçü ise çalıştıkları kurumdaki meslektaşlarının çalışmalarını gözleme fırsatını bulmaktadır. Buna göre, öğrencilerin yarısına yakını uygulama alanındaki birtakım evrak ve prosedürel işlemleri yapma fırsatı bulamaz iken, ancak meslektaşlarının çalışmalarını gözlemleyebilmektedir. Yani, öğrenciler bir mesleki uygulamayı yapmak yerine daha çok gözleme fırsatını bulabildiğini ortaya koyan önemli bir sonuç olarak bu durum karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca, öğrencilerin sosyal hizmet mesleği ile ilgili öğrendikleri kavramları durumlar içinde tespit etme ve anlama fırsatı, ancak mesleki uygulama esnasında iyi bir gözlem ve mesleki müdahalelere katılımlı sağlayabilirler. Bunun için kurum

danışmanlarının öğrencilere sadece gözlem değil aynı zamanda planlı değişim sürecinin tüm aşamalarında bu sürece katılım fırsatı tanınması gerekir.

Öğrencilerin yaklaşık beşte üçü birimdeki kurum danışmanından süpervizyon alma fırsatını yetersiz bulurken diğer beşte ikisi ise bu fırsatı bulabilmektedir. Ülkemizde sosyal hizmet öğrencilerinin ve sosyal hizmet uzmanlarının süpervizyon sürecinden aktif bir şekilde yararlanmadıkları ve bu mekanizmayı yetersiz düzeyde kullandıkları yapılan bu çalışma ve diğer çalışmalarla ortaya konulduğunu görmekteyiz. Örneğin, Doğan (2018)'nin çalışmasına katılan sosyal hizmet öğrencilerinin eğitim süreci boyunca %78.5'i süpervizyon eğitimi almamış ve %21.5'i de süpervizyon eğitimini almış; Özbesler ve İçağasioğlu Çoban (2010) yaptıkları çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının büyük çoğunluğunun (%80,5) süpervizyona ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Erbay ve Sevin (2011)'in yapmış olduğu çalışmada kurum danışmanlarının yeterince danışmanlık yapmadığını ifade eden öğrencilerin oranı %37.7 olup bu oran azımsanmayacak düzeydedir. Gerek bu araştırma kapsamındaki sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu mesleki uygulama yaptıkları kurumlarda ve diğer çalışmaların sonuçlarına göre de süpervizyon desteği yetersiz düzeydedir.

Mesleki uygulama süresinde öğrencilerin etkili bir uygulama yapabilmesi için mikro, mezzo ve makro düzeydeki her aşamada planlı değişim sürecinin uygulama becerisini kazanmaları bir zorunluluktur. Uygulama sürecinde öğrenciler, tüm uygulama seviyelerinde (mikro, mezzo ve makro) becerilerini geliştirmek için derinlemesine çalışmalar yürütmeli ve bunu gerçekleştirdiklerine dair vaka çalışmalarında bu konuda nasıl kararlar aldıklarını ve uyguladıklarını ortaya koymalıdır (Gibbons, & Gresy, 2004).

Öğrencilerin beşte ikisi çalıştığı birimdeki kurum danışmanı ile birlikte müracaatçılarla mülakat yapma fırsatını bulamadığı, beşte üçün ise bu fırsatı bulduğu ve yaklaşık yarısına yakını kurum danışmanı ile birlikte sosyal inceleme yapma fırsatını bulamadığı ve diğer yarısının sosyal inceleme yapma fırsatını bulabildiği belirlenmiştir. Yani sosyal hizmet öğrencilerinin önemli bir bölümü kurumda danışmanlarıyla birlikte müracaatçılarla mülakat yapma ve sosyal inceleme fırsatını bulamamıştır. Öğrencilerin tamamının bu fırsatı bulabilmesi gerekir. Öğrenci sosyal inceleme yapmadan ve mesleki mülakat yapmadan bu beceriyi kazanması çok zordur. Bunun için kurum

danışmanlarının öğrencileri yaptıkları mülakatlara dahil etmelidir. Aksi halde mesleki müdahalenin temelini oluşturan süreci öğrenememiş olurlar.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu mesleki uygulama yaptıkları kurumlarda gerek danışmanlarıyla birlikte ve gerekse tek başlarına sosyal grup çalışması planlama, başlatma, sürdürme ve sonlandırma fırsatına sahip olamadıklarını beyan etmişlerdir. Yani, sosyal hizmet mesleğinin en önemli uygulama süreçlerinden olan mezzo düzeydeki uygulama boyutunun yetersiz kaldığını görmekteyiz. Yani öğrencilerin çoğunluğu sosyal grup çalışması planlaması ve grup yönetimi süreçlerinin yönetimini hiç uygulamadan mezun olmaktadır. Mezzo düzeydeki sosyal hizmet müdahalesi daha çok grup dinamiği, grup sürecinde terapötik becerileri kullanma ve müracaatçılarda davranışsal değişimleri hedeflediğinden her kurumda grup çalışmaları yapılamayabilir. Örneğin, bir hastane, toplum ruh sağlığı merkezlerinde grup çalışmaları rahat yapılabilirken, bir sosyal hizmet merkezinde veya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında yapabilmek çok zordur. Bu açıdan öğrencilerin bu beceriyi kazanması için dönemlere halinde rotasyona gidilerek farklı kurumlarda görevlendirilmelidir. Öğrencilerin mikro, mezzo ve makro düzeydeki becerileri kazanabilmelerine olanak sağlayacak en azından iki rotasyonla kurumları değiştirilmesi sağlanabilir.

Öğrencilerin beşte üçü sosyal hizmetin mikro düzeydeki uygulama boyutu kapsamında çalıştıkları kurumlarda tek başına müracaatçı ile mesleki ilişkiyi başlatma fırsatını bulurken beşte ikisi bu fırsatı bulamamıştır. Öğrencilerin üçte ikisi müracaatçı ile tek başına mesleki ilişkiyi sürdürme fırsatını bulurken diğer üçte biri ise bu fırsatı bulamamıştır. Müracaatçı ile tek başına mesleki ilişkiyi sonlandırma fırsatına öğrencilerin çoğunluğu sahip olamamış olup düşük bir orandaki öğrenciler bu fırsatı bulabilmiştir. Tek başına başlatılan bir mesleki mülakatın başlangıcından sonlandırma aşamasına kadar geçen süre bazen tek bir seans ile sonuçlanırken bazen de defalarca bu seansların tekrarlanması gerekir. Bu durumda süreç uzadığında o kurumun işleyişi ve hizmet içeriği açısından müracaatçıların işleri tamamlandığında veya başka bir kuruma gitmek istediklerinde veya görüşme için zamanları olmadığında veya görüşmek istemediklerinde sonlandırma aşaması gerçekleşmeyebilir. Bu nedenle sonlandırma aşamasında bu oranın düşük düzeyde kaldığı düşünülmektedir.

Öğrencilerin yarısından fazlası mesleki uygulama yaptıkları kurumlarda müracaatçı ile mikro düzeyde yaptıkları mesleki müdahalelerde mesleki ilişkiyi

başlatma, sürdürme ve sonlandırma aşamalarında mülakatın yöntem ve tekniklerini uygulamaya aktarabilme konusunda kendini ortaya koyma konusunda yarısından fazlası kendini yetersiz görmekte ve diğer bölümü ise yeterli görmektedir. Dolayısıyla sosyal hizmet öğrencilerinin mesleki ilişkiyi başlatma, sürdürme ve sonlandırma fırsatı bulması halinde bile bu sonuca göre öğrencilerin yarısından fazlası teorik bilgiyi uygulamaya aktarma konusunda sorun yaşadığını görmekteyiz.

Öğrencilerin yarısından fazlası tek başına sosyal inceleme yapabilme, tek başına rapor yazma ve sosyal inceleme raporu yazım dilini öğrenme fırsatına sahip olmadıkları belirlenen diğer önemli bir sonuçtur. Yani sosyal hizmet öğrencilerinin yarısından fazlası mesleki uygulama sürecinde tek başına sosyal inceleme yapamadıkları ve bu nedenle de sosyal inceleme raporu yazım dilini öğrenemedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin üçte ikisi meslektaşlarının destekleri ile müracaatçı havale sistemini öğrendikleri; çoğunluğu müracaatçı konsültasyon sistemini öğrendikleri ve yarısından fazlasının ise ekip çalışmasına katılma fırsatını bulamadıkları görülmektedir. Yani öğrencilerin meslektaşlarının destekleri ile müracaatçıların havale ve konsültasyonlarını nasıl yapacaklarını öğrendikleri ancak, kurumlarındaki ekip çalışmalarına katılma konusunda yetersiz düzeyde fırsata sahip oldukları ortaya konulmuştur. Ekip çalışması kültürü her kurumda yaygın değildir. Bu nedenle ekip çalışmasına katılımların düşük düzeyde çıktığı düşünülmektedir.

Öğrencilerin yarısından fazlasının çalıştığı kurumdaki meslektaşlarının destekleri ile müracaatçılarla iletişim kurma ve etkili iletişim ve mülakat tekniklerini öğrenme fırsatı bulamadığı belirlenmiştir. Yani, sosyal hizmet öğrencilerinin yarısına yakınının mülakat tekniklerini uygulama konusunda meslektaşlarından destek gördüğü ve yarısının da destek görmediği görülmektedir.

Öğrencilerin yarısından fazlasının meslektaşlarının destekleriyle toplumsal kaynakları tanıma ve bu kaynakları müracaatçıların lehine kullanma ve bir araya getirme olanağına sahip oldukları belirlenmiştir. Sosyal hizmetin en önemli amaçlarından birisi olan müracaatçılar için toplumsal kaynak, hizmet ve fırsatları bilme, bulma ve bunları müracaatçılarla bir araya getirmedir (Zastrow, 2010). Dolayısıyla sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçıları için toplumsal kaynak, hizmet ve fırsatları en

iyi bilen ve bunları bir araya getirmesi önemlidir. Öğrencilerin bu konuda tamamının bu fırsatı bulması beklenmekle birlikte çalışmanın bu sonucuna göre öğrencilerin yarısı bu fırsata sahip olmadıkları görülmektedir. Bu boyut sosyal hizmetin makro boyutu ile de doğrudan ilişkilidir.

Öğrencilerin yaklaşık üçte ikisinin çalıştıkları kurumlarda proje planlama ve uygulama fırsatı bulamadıkları belirlenmiştir. Proje planlama ve uygulama sosyal hizmetin en önemli boyutlarından biridir. Projeler vasıtasıyla müracaatçıların bazı sorunları çözülebilir. Her zaman mikro ve mezzo düzeydeki müdahaleler her durumda gerekemeyebilir. Örneğin, yaşlıların toplumsal yaşama daha aktif katılımlarını sağlamaya yönelik yapılacak bir çalışma bir projedir. Dolayısıyla sosyal hizmet öğrencilerinin bu konuda proje hazırlama becerisine sahip olması gerekir. Her öğrencinin uygulamanın sorunda en az bir tamamlanmış projeyi gerçekleştirilmesi önermekteyiz.

Öğrencilerin yarısından fazlası hassas müracaatçılar (psikiyatrik vakalar, travma vakaları, ajite müracaatçılar gibi) ile çalışma fırsatı bulurken diğer bölümü bulmuştur. Hassas müracaatçılarla daha çok hastane, şiddet önleme merkezleri ve polis merkezlerinde çalışıldığı için bu kurumların dışındaki alanlarda çalışanların bu fırsatı bulamaması normaldir. Bu oranın düşük çıkmasının nedeninin bu olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin çoğunluğu uygulama sürecinde planlı değişim sürecinin mikro düzeydeki uygulama boyutunda müdahale gerçekleştirebilme konusunda yetersiz düzeyde fırsat bulurken, mezzo ve makro boyutunda ise çoğunluğu uygulama fırsatı bulamamıştır. Ayrıca, öğrencilerin yarısından fazlası uygulamada planlı değişim sürecinin basamaklarını uygulamaya aktarmada yetersiz düzeyde fırsata sahip olması nedeniyle planlı değişim sürecinin mezzo ve makro boyutunda uygulama yapma olanağına sahip olmadan mezun olmaktadır. Erbay ve Sevin (2011) 'in yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğu mikro ve mezzo düzeylerde uygulama yapma imkanı bulurken yarısından fazlası makro düzeyde uygulama gerçekleştirememiştir.

Öğrencilerin yarısından biraz fazlası akademide öğrendiği teorik bilgiyi uygulama yaptıkları kurumlarda uygulamaya aktarabilme fırsatını bulduğunu ve diğer bölümü ise bu fırsatı bulamadığını belirtmiştir. Ancak, yarısından fazlası ise sosyal

hizmet müdahale teknik ve yöntemlerini uygulamaya aktarma fırsatlarının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Erbay ve Sevin (2011) 'in yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin üçte birinden fazlası teorik bilgiyi uygulamaya aktardığını, yarısının ise kısmen aktarabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin akademide öğrendikleri teorik bilginin uygulamada birebir tam olarak uygulama fırsatını bulamadıkları görülmektedir.

Öğrencilerin yarısından fazlası sosyal hizmetin savunuculuk rolünü gerçekleştirebilme fırsatı bulabildiği, beşte üçü müracaatçıların karşılaştıkları zorluklar ve sorunları tanıma fırsatı bulduğu, yarısından fazlası mesleki uygulamalarını değer temelli yapabilme fırsatı bulduğu ve yarısı mesleki uygulamaları özgürce yapabilme fırsatı bulduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin yarısından fazlası iş disiplini ve iş ahlakını öğrenme konusunda fırsat bulabilmiş ve aynı şekilde mesai saatlerine riayet etme ve işe karşı sorumluluk alma konusunda yeterli düzeyde fırsata sahip olmuştur.

Öğrencilerin yarısından fazlası mesleki uygulama esnasında sosyal hizmet mesleğinin ne kadar önemli ve biricik olduğunu anlama fırsatı bulduğu ve diğer yarısına yakını ise bu fırsatı bulamadığını belirtmiştir.

Öğrencilerin çoğunluğu çalıştıkları kurumda alandaki sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştıkları zorlukları ve sorunları tanıma fırsatı bulduğu, yarısı kurum danışmanlarının kurumun personeli, müracaatçılar ve ilgili diğer kişilerle tanıştırma fırsatı bulabildiği diğer yarısının ise bu fırsata sahip olmadığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin çoğunluğu eğitsel danışmanlarıyla birlikte çalışma programını hazırlama fırsatı bulamamış ve büyük çoğunluğu ise kurumdaki sosyal hizmet uzmanlarının deneyimlerinden faydalanma fırsatı bulduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin yarısından fazlası çalıştıkları kurumdaki diğer meslek elamanları ile ilişki kurma fırsatı bulurken diğer bölümü ilişki kurma fırsatı bulamamıştır.

UYGULAMA ORTAMINA İLİŞKİN SONUÇLAR

Sosyal hizmet öğrencilerinin çoğunluğu mesleki uygulamanın yapıldığı kurumun genel öğrenme ortamını olumlu bulurken, diğer bölümü ise olumsuz bulmuştur. Devlet üniversitesindeki öğrencilerin yarısı bu ortamı olumlu bulurken vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerin olumlu bulma oranı beşte iki oranında olduğu belirlenmiştir. Yani devlet üniversitelerinin öğrencileri vakıf üniversitelerinin öğrencilerinden daha fazla oranda mesleki uygulamanın yapıldığı kurumların genel öğrenme ortamını olumlu bulmaktadır. Vakıf üniversitesi öğrencileri ortamı olumlu bulmamaktadır.

Vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerinin çoğunluğu akademide aldıkları teorik eğitimin uygulamaya katkısını yetersiz bulurken devlet üniversitelerindeki öğrenciler ise teorik eğitimin uygulamaya katkısı konusunda yeterli fırsata sahip olduklarını belirtmişlerdir. Doğan (2018)'nın yaptığı çalışmaya katılan sosyal hizmet öğrencilerinin çoğunluğu akademik ortamda öğrendikleri teorik bilginin pratik uygulama ile örtüşmediğini ve kopuk olduğunu belirtmiştir. Simpson (2010) ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmaya katılan sosyal hizmet öğrencileri, üniversitedeki öğretim elemanlarının teori ile pratiğin yeterli düzeyde ilişkilendiremediklerini ortaya koymuşlardır. Bu konunun mesleğin uygulayıcıları ve akademisyenleri tarafından ele alınarak detaylı bir şekilde tartışılması, neden örtüşmedikleri ve neden kopuk olduklarının araştırılması gerekmektedir.

Öğrencilerin yaklaşık üçte biri uygulama sayesinde mezuniyet sonrasında kendini mesleğe hazır olarak hissederken, üçte biri kısmen hazır hissetmekte ve üçte birinden fazlası (%41.2) ise kendini mesleğe hazır hissetmemektedir. Hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin öğrencileri uygulama sayesinde mezuniyet sonrasında kendini mesleğe hazır olarak hissetmemektedir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet öğrencilerinin çoğunluğu uygulamaya başlamak için kendini teorik olarak yeterli hissederken, beşte biri oranında ise kendini yeterli hissetmemektedir. Hem devlet ve hem de vakıf üniversitelerinin öğrencileri uygulamaya başlamak için kendini teorik olarak yeterli hissetmektedir. Bu sonuç öğrencilerin çoğunluğunun mesleki uygulama için ihtiyaç duydukları teorik bilgiyi akademik ortamda edindiklerini ortaya koymaktadır. Bir önceki sonuç ile karşılaştırıldığında, sosyal hizmet öğrencileri teorik olarak yeterli düzeyde eğitildikleri

ancak, bunu uygulama fırsatı bulamadığı için mezuniyet sonrasında kendilerini mesleğe hazır hissetmediğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin dörtte üçü kurumdaki danışmanı destekleyici, bilgili, ilgili ve kendilerine rol model olduğunu düşünmektedir. Devlet üniversitesindeki öğrencilerinin daha fazla oranda kurum danışmanlarını destekleyici, bilgili ve ilgili bulurken, vakıf üniversitelerinin öğrencilerinde ise bu oran daha düşük olarak karşımıza çıkmıştır. Yani, devlet öğrencileri kurum danışmanlarından daha fazla memnun oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin üçte ikisine kurumdaki danışmanının çalışmalarına ilişkin olarak kendilerine geri bildirim verdiğini söylerken, üçte birine ise geri bildirim almadığı belirlenmiştir. Bu durum devlet ve vakıf üniversitelerinde aynı oranda benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin çoğunluğuna göre, kurum danışmanının kurumla ilgili sorunların çözümünde kendilerine yardımcı olduklarını belirtirken, devlet ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin benzer yanıtlar vermişlerdir.

Sosyal hizmet öğrencilerinin uygulama yaparken karşılaştıkları sorunların dağılımına göre; devlet ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin yarısı kurumda yemek ve ulaşım ile ilgili sorunlar, vakıf öğrencilerinin çoğunluğun idari sorunlarla karşılaşırken, devlet öğrencilerinin çoğunluğu ise idari sorunlarla karşılaşmamaktadır. Vakıf üniversitesi öğrencilerinin yarısından fazlası kurumun kurallarına uymakla ilgili sorun yaşarken, devlet üniversitelerinin öğrencileri ise daha düşük oranda bu sorunlarla karşılaşmaktadır.

Hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin öğrencileri uygulama yaptıkları kurumlarda, kurumun kurallarına uymada, mesleki uygulama yapan diğer öğrencilerle, kuruma uyum sağlayamama, mesai saatlerine uymada, ihtiyaç duyduklarında kurumdan izin alamama, işe uyum sağlayamama, kılık kıyafet konularına riayet edememe, hastalar tarafından saygı görememe, kurumda oturacak yer bulamama ve müracaatçıların tek başına onlarla çalışmasına izin vermemesi ile ilgili olarak sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Ayrıca, öğrencilerin çoğunluğu çalıştıkları kurumlardaki sosyal hizmet uzmanı sayısını yetersiz görmektedir.

Sosyal hizmet öğrencilerinin, mesleki uygulamada karşılaştıkları sorunlar karşılaştırıldığında yukarıda ele alınan bütün sorun alanları ile ilgili olarak vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin daha fazla oranda sorunlarla karşılaştıkları saptanan önemli bir sonuçtur.

Bu çalışmanın sonuçları, akademik personelin ve uygulama yapan sosyal hizmet öğrencilerinin teori ile pratiği ilişkilendirebilmesinin ve öğrencilerin pratiğin gerçekliği ile bağlantı kurmalarını önemini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin teori ve pratik arasındaki ilişkiyi kurabilmesi için, akademik personelin güncel ve güncel konuya ilişkin özel bilgiye sahip olması gerekir.

5.1. Öneriler

Sosyal hizmet, sosyal refah kurumlarında uygulanan profesyonel bir meslektir. Bu sosyal refah alanları farklı örgütsel kurallar, normlar, beklentileri olan ve yönetilen ve farklı statülere sahip ayrı ortamlardır. Akademik dünya bilgi ve araştırmaya değer verirken, alan dünyası (sosyal refah kurumları) bağlılık ve müdahaleye odaklanır. Bunlar her zaman birbirine uymayan iki ayrı alandır. Bu iki farklı alanlar arasında sürekli farklılıklar ve çelişkiler ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler kendilerini pratik ve duygusal varlıkları için kullanılan bu çelişkili alanlar arasında hareket ederken bulurlar. Öğrenciler kendilerini formal öğrenme süreci ile bu informal süreç arasında çatışmalar yaşayabilirler (Rabin, Savaya and Frank, 1994, Mosek and Ben-Oz, 2011).

Alan uygulaması temel olarak becerilere dayanmakla birlikte, aynı zamanda sağlam bir değer temeli ve öz kullanımlarına dayanmaktadır (Mosek and Ben-Oz, 2011). Bu nedenle, alan uygulamasında beceri kazanmanın yanında bu becerilerin sağlam bir değer temeline dayanması ve kendini tamamıyla bu işe vermayla etkin bir mesleki uygulama gerçekleştirilir. Bu doğrultuda, alan uygulamasında öğrencilerin yaptıkları mesleki uygulamalarda değer temelli davranıp davranmadıkları ve kendilerini işlerine tamamen verip vermediklerinin sorgulandığı araştırmaların yapılmasına da ihtiyaç vardır. Bu çalışmanın önemli bir sonucu olarak bu çalışmaların yapılmasını öneriyoruz.

Sosyal hizmetin bilgi temelini anlam kazanabilmesi için bu bilginin beceriye dönüşmesi gerekir. Stoltenberg ve Delworth (1987)'un belirttiği gibi bu becerilerinin gelişimi sosyal hizmet eğitiminin önemli bir parçasıdır. Beceriler, müdahale için belirlenen hedeflere ulaşmaya yönelik sürekli bir davranış gerçekleştirme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Boyatzis, 1982). Bu nedenle, beceriler bilginin pratiğe dönüştürülmesiyle ilgilidir. Beceriler, çoğunlukla alan çalışması tecrübesiyle kazanılır; burada öğrenciler ve müracaatçılar mesleki becerilerinin gelişimi için değerli bir kaynak olarak kabul edilir (Guttman, Eisikovits and Maluccio, 1988; Kadushin, 2002).

Bu çalışmada sosyal hizmet kuruluşlarında mesleki uygulama aşamasında olan öğrencilerin çoğunluğu mesleki uygulamayı yetersiz bulmaktadır. Xiong and Wang (2007) yaptıkları çalışmaya katılan sosyal hizmet akademisyenlerine göre, Çin'de de sosyal hizmet uygulaması en problemlili alan olarak görülmektedir. Sosyal hizmet, uygulama temelli bir meslektir. Sosyal hizmet müfredatlarına bakıldığında mesleki uygulama oranının müfredatın yaklaşık beşte ikisine yakın olduğu görülmektedir. CSWE (2015)'ye göre, mesleki uygulama müfredat programının yaklaşık %40'ına denk gelmesi gerekmektedir. Ancak, bu durumun ülkemizdeki her sosyal hizmet bölümü için böyle olmadığını görülmektedir. Mesleki uygulama konusunda standart bir norm birliğinin sağlanması gerekir. Bu durum; ancak akreditasyon ile sağlanabilir.

Gerek bu çalışmanın sonuçları ve gerekse diğer çalışmaların (Doğan, 2018; Simpson, 2010) sonuçlarına göre sosyal hizmet öğrencilerinin çoğunluğu akademik ortamda öğrendikleri teorik bilginin pratik uygulama ile örtüşmediğini ve kopuk olduğunu belirlenmiştir. Teori ile pratiğe ilişkisinin ele alındığı bir çalışmada, katılımcılara göre akademisyenlerin teori ile pratiği birleştirme konusundaki eğilimlerinin yetersiz olduğunu (Marsh ve Triseliotis, 1996) belirtmişlerdir. Ancak, akademisyenlerin teori ve pratik arasında kavramsal bir köprü görevi görebilme görevlerinin ve becerisine sahip olmaları gerektiği öğrenciler tarafından ifade edilmiştir (Simpson, vd. 2010). Sosyal hizmetin teorik boyutu ile uygulama boyutunun mesleğin uygulayıcıları ve akademisyenleri tarafından ele alınarak detaylı bir şekilde tartışılması, neden örtüşmedikleri ve neden kopuk olduklarının araştırılması gerekmektedir. Bu konuda hem akademisyenler, hem öğrenciler, alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları ve hem de sosyal refah kurumlarının yönetimleri ile bilimsel araştırmalar yapılarak

durumun ortaya konulması ve buna yönelik olarak önerilerin tartışılarak buna göre düzenlemelerin yapılmasını öneriyoruz.

Doll (1993), sosyal hizmette pratik beceri gelişimini “yinelenen yapma-eleştirme, yapma-eleştirme süreci” olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla, sosyal hizmet uygulamasında yapılan mesleki müdahalenin eleştirel bir bakış açısıyla tekrarlayan bir şekilde yapılması, daha fazla ve etkili mesleki beceri kazanmaya olanak sağlar. Bu açıdan öğrencilerin mesleki uygulama esnasında daha fazla beceri kazanması için kurum danışmanlarının onlara daha fazla iş yapma fırsatı vermeli ve her müdahaleyi mesleki açıdan eleştirel bakış açısıyla yaparak onları desteklemelidir. Aynı zamanda bu süreçte sosyal hizmet uzmanları da kendilerinin de süpervizyon alarak kendi yanlışlarını ve doğrularını öğrenme fırsatı bularak daha etkin bir mesleki müdahale yapmayı öğrenme olanağına sahip olacaklardır.

Bu çalışmanın sonuçları, akademik personelin ve uygulama yapan sosyal hizmet öğrencilerinin teori ile pratiği ilişkilendirebilmesinin ve öğrencilerin pratiğin gerçekliği ile bağlantı kurmalarını önemini ortaya koymakla birlikte öğrencilerin teori ve pratik arasındaki ilişkisini kurabilmesi için, akademik personelin güncel ve güncel konuya ilişkin özel bilgiye sahip olması gerekir (Kassab et al., 2006; Long and Coldren, 2006; Helterbran, 2008; Kinchin et al., 2008). Sosyal hizmet uygulamalarının sürekli değişen dünyasında, sosyal hizmet akademisyenleri için asıl zorluk mevcut bilginin nasıl korunacağı ve değişen koşullara nasıl adapte olabileceğidir. Bunun için sosyal hizmet akademisyenlerinin sosyal hizmet kurumları ile işbirliğine dayalı çalışma ilişkileri yoluyla sağlanmakla birlikte, aynı zamanda potansiyel olarak akademisyenlerin uygulama ortamı düzenlemeleri için kurum süpervizörleri ve alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları ile sürekli bir işbirliğine dayalı sürdürmekle gerçekleştirilebilir (Simpson et.al, 2004).

Öğrencilerin ağırlıklı olarak sosyal hizmetin mezo ve makro düzeydeki mesleki uygulama yapabilme konusunda yeterli fırsatı bulamadıkları görülmektedir. Sosyal hizmet müdahalesi bütüncüdür ve bütün düzeyleri birbirini destekler. Mezo ve makro düzeyde uygulama beceri kazanmaları için kurumların buna göre sınıflandırılarak öğrencilerin rotasyona tabi tutularak yerleri değiştirilmesi öneriyoruz.

Mesleki uygulama yapan sosyal hizmet öğrencileri uygulama esnasında müracaatçıların faydalanabilecekleri toplumsal kaynak, hizmet ve fırsatları tanımalı ve bunlarla çalıştıkları kurumlardaki müracaatçıları bir araya getirebilmelidir. Ayrıca, sosyal hizmet internleri ve uzmanları bu kaynak, hizmet ve fırsatların neler olduğunu, nerelerde olduğunu ve bunlardan nasıl faydalanılabileceğini ve buna ilişkin prosedürleri en iyi bilen kişiler olmalıdır.

Araştırmanın sonuçlarına baktığımızda genel olarak sosyal hizmet öğrencilerinin mesleki müdahalelere dahil olmaktan ziyade daha çok gözlem yapabildikleri görülmektedir. Sosyal hizmet öğrencilerinin etkili bir mesleki uygulama yapabilmeleri için etkin gözlem yapma tekniğinin yanında müdahale sürecine aktif katılım sağlayarak daha sağlıklı müdahaleyi öğrenme fırsatı bulurlar. Bunun için kurum danışmalarının öğrencileri gözlemlerle birlikte daha fazla işi yaparak öğrenmelerine fırsat vermelidirler.

KAYNAKÇA

- ACAR, Hakan ve Gülsüm Çamur Duyan; (2003), “Dünyada Sosyal Hizmet Mesleğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, **Toplum ve Sosyal Hizmet**, Cilt: 4, Sayı: 1, Ankara.
- Adamson, C. (2011) ‘Getting The Balance Right: Critical Reflection, Knowledge And The Social Work Curriculum’, *Advances in Social Work & Welfare Education*, vol. 13(1), pp. 29–48.
- Akçay, S. (2012). Sosyal Hizmet Uygulaması Yapan Öğrenciler İçin Süpervizyonun Önemi *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2011: 50.Yılında Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitimi: Sorunlar, Öncelikler ve Hedefler*. Ankara: Sosyal Hizmet Araştırma ve Geliştirme Derneği Yayını.
- Aktaş, G. (2011) “Sosyal Hizmet Eğitimi: Litvanya, İsveç, Almanya, Fransa ve Hollanda Modelleri”. *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2011: 50.Yılında Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitimi: Sorunlar, Öncelikler ve Hedefler*. Ankara: Sosyal Hizmet Araştırma ve Geliştirme Derneği Yayını.
- Alptekin, K. (2016). *Başlangıçtan Bugüne Ve Yarına Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitimi*. Ankara: Atlas Yayınevi (Nobel Akademik Yayıncılık).
- Aydemir, İ., & Yiğit, T. (2017). The Social Work Education İn Turkey. *The International Journal of Social Work and Human Services*. 5(3), 133-145.
- Boyatzis, R. E. (1982). *The Competent Manager: A Model Of Effective Performance*. New York, NY: Wiley.
- CSWE (Council on Social Work Education). (2008). *Educational Policy And Accreditation Standards*. Alexandria, VA: Author.
- Çelik, G. (2011). Sosyal Hizmet Eğitiminde Alan Uygulaması. *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2011: 50.Yılında Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitimi: Sorunlar, Öncelikler ve Hedefler*. Ankara: Sosyal Hizmet Araştırma ve Geliştirme Derneği Yayını.

Department of Health (2002) Requirements for Social Work Training, Department of Health, London.

Demiröz, F. (2005). Sosyal Hizmet Eğitimi İçinde Uygulamaların Yeri ve Önemi. Ü.

Onat (Yayına hazırlayan), *Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar* içinde (s. 134-141). Ankara: Sosyal Hizmet Uygulama Araştırma ve Geliştirme Derneği.

Doğan, H. (2018). Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet eğitimi ve mesleğin geleceğine ilişkin görüşleri (Y. Lisans Tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı.

Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet: Temelleri, Yaklaşımları ve Müdahale Yöntemleri*.

Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayını, No: 16.

Erbay, E., & Sevin, Ç. (2011) “Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü 4.Sınıf Öğrencilerinin Gözüyle Sosyal Hizmet Uygulaması Derslerinin Değerlendirilmesi”. *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2011: 50.Yılında Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitimi: Sorunlar, Öncelikler ve Hedefler*. Ankara: Sosyal Hizmet Araştırma ve Geliştirme Derneği Yayını.

Erbudak, Y. (2016). Türkiye’de Sosyal Hizmet Bölümleri Müfredat Programlarının Analizi (Y. Lisans Tezi). Yalova: Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı.

<http://www.shy.hacettepe.edu.tr/tr/menu/tarihce-9>, Erişim tarihi: 15.06.2019.

IFSW. (2014). <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> . Erişim Tarihi: 10.06.2019.

Guttman, E., Eisikovits, Z., & Maluccio, A. N. (1988). Enriching Social Work Supervision From The Competence Perspective. *Journal Of Social Work Education*, 3, 278–280.

Gibbons, J.& Gray, M. (2004) Critical Thinking As Integral To Social Work Practice, *Journal Of Teaching In Social Work*, 24:1-2, 19-38, DOI: 10.1300/J067v24n01_02

- Kadushin, A. (2002). *Supervision In Social Work* (3rd ed.). New York, NY: Columbia University Press.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi. 26. Basım.* Nobel Yayıncılık.
- Kirst-Ashman K. and Hull G.H. (1999). *Understanding Generalist Practice.* Chicago: Nelson-Hall Publishers.
- Kongar, E. (1972). *Sosyal Çalışmaya Giriş.* Sosyal Bilimler Derneği. Ankara.
- Kuntbay, G. (1962, Nisan). Sosyal hizmet. *Sosyal Yardım Mesleğini Tanıyalım, 1(5).*
- KUT, Sema; (1988), Sosyal Hizmet Mesleği: Nitelikleri, Temel Unsurları, Müdahale Yöntemleri, Ankara.
- Marsh, P. & Triseliotis, J. (1996). *Ready To Practise? Social Workers And Probation Officers: Their Training And First Year In Work,* Avebury, Aldershot.
- Mavili Aktaş, A. (2011). Profesyonelliğin Gelişimi Kimi Etik Tartışmalar. *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2011: 50.Yılında Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitimi: Sorunlar, Öncelikler ve Hedefler.* Ankara: Sosyal Hizmet Araştırma ve Geliştirme Derneği Yayını.
- Mosek, A., & Ben-Oz, M. (2011). Baccalaureate Social Work Education: A Developmental Perspective. *Journal Of Teaching In Social Work, 31:1, 89-109.*
- OSYM. (2019). *ÖSYS (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu.* <https://www.osym.gov.tr/TR,16858/2019-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html>, Erişim Tarihi: 15.07.2019.
- Oral, A. İ. (2017). Sosyal Hizmetler Önlisans Programı Öğrencilerinin Staj Uygulamalarına İlişkin Görüş Ve Düşüncelerinin Değerlendirilmesi: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi örneği. *AUAd, 4(3), 62-80.*
- Özbek N. Cumhuriyet Türkiye’sinde Sosyal Güvenlik Ve Sosyal Politikalar. Emeklilik Gözetim Merkezi, 2006.

- Özbesler, C., & Çoban, İ. A. (2010). Hastane Ortamında Sosyal Hizmet Uygulamaları: Ankara örneği. *Society And Social Work (Toplum ve Sosyal Hizmet)*, 21(2), 31-46.
- Payzın, S. (1961). Sosyal Hizmetler Yüksekokul Amaçları. *Sosyal Hizmetler Dergisi*, 1(2).
- Rabin, C., Savaya, R., & Frank, P. (1994). A Joint University-Field Agency Toward The İntegration Of Classroom And Practicum. *Journal Of Social Work Education*, 30, 107–115.
- Regehr, C., Regehr, G., Leeson J, and Fusco L. (2002). Setting Priorities for Learning in the Field Practicum: A Comparative Study of Students and Field Instructors. *Journal of Social Work Education*. 38 (1): 55-65.
- Sedky, M. (1961, Mart). Sosyal Hizmet eğitimi. *Sosyal Hizmet*, 1(2). (G. Kuntbat, Çev.)
- Simpson, D., Mathews, I., Croft, A., McKinna, G., & Lee, M. (2010). Student Views On Good Practice İn Social Work Education, *Social Work Education*, 29:7, 729-743, DOI: 10.1080/02615471003623192
- Segal, E., Gerdes, K., & Streiner, S. (2007). In Introduction To The Profession Of Social Work. Thomson-- Brooks/Cole.
- Stoltenberg, C. D., & Delworth, U. (1987). Supervising Counselors And Therapists: A Developmental Approach. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Şahin F. Sosyal Hizmette Kendi Kaderini Tayin Hakkı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 2009b; 19(5): 87-97.
- Thompson, N. (2009). Understanding Social Work. New York: Palgrave Macmillan.
- TOMANBAY, İlhan; (2011), Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetlerde Önce Kavram, SABEV, Ankara
- Yolcuoğlu İG. Sosyal Hizmet / Sosyal Çalışma Bilim Ve Mesleğine Giriş. Nar Yayınevi, İstanbul; 2014.
- Zastrow C. Sosyal Hizmete Giriş. Nika Yayınevi, Ankara; 2010.

ZASTROW, Charles; (2013), **Sosyal Hizmete Giriş**, Editör: Baran Çiftçi, D., 1. Baskı,
Nika Yayınevi, Ankara.

EKLER

Ek 1

GÖRÜŞME (ANKET) FORMU

Değerli sosyal hizmet öğrencisi,

Bu çalışma, Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet uygulama dersine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yürütülmektedir. Bu çalışma, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi çalışması kapsamında yürütülmekte olup verdiğiniz cevaplar hiçbir şekilde aleyhinize kullanılmayacak ve mahremiyete dikkat edilecektir. Araştırmanın tamamlanması için tüm soruları cevaplamanız önem arz etmektedir. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Deniz AYDEMİR SEVİM
Sağlık Bil. Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

A. DEMOGRAFİK BİLGİLER

1- Yaşınız.....

2- Cinsiyetiniz. ()Kadın ()Erkek

3- Üniversitenizin statüsü ()Kamu (Devlet) ()Vakıf

4- Uygulama yaptığınız kurum

() Sosyal Hizmet Merkezi () Hastane () Belediye

() Aile ve Çocuk Mahkemesi () Sivil Toplum Kuruluşu

() Diğer (lütfen adını

yazınız.....

5. Herhangi bir STK (Sivil Toplum Kuruluşu)' ya üye misiniz?() Evet ()

Hayır

6. Çalıştığınız kurumda sosyal servis var mı? () Evet ()

Hayır

B. SOSYAL HİZMET DERSİ UYGULAMASINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

AÇIKLAMA: Aşağıda sosyal hizmet uygulaması kapsamında değerlendirmelerinizi ölçen bazı ifadeler verilmiştir. Her bir maddeyi dikkatle okuyup bu maddelerde verilen ifadelerin hangi oranda size uyduğunu ifadelerin yanında yer alan kutucuğa işaretlemeniz gerekmektedir.

4. Yeterli 3. Kısmen yeterli 2. Kısmen yetersiz 1. Çok Yetersiz

	Görüşler				
		4	3	2	1
1	Çalıştığım birimdeki uygulamaları inceleme				
2	Çalıştığım birimdeki kayıtları inceleme				
3	Çalıştığım kurumda idari işleri (evrak, başvurular vb). öğrenme				
4	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile resmi yazışma yazma becerisi kazanma				
5	Sosyal hizmet mesleği ile ilgili öğrendiğimiz kavramları durumlar içinde tespit etme ve anlama				
6	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın çalışmalarını gözleme				
7	Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım tarafından süpervizyon alma				
8	Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım ile birlikte müracaatçılarla mülakat yapma				
9	Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım ile birlikte sosyal inceleme yapma				
10	Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım ile birlikte sosyal grup çalışması planlama yapma				
11	Çalıştığım birimdeki kurum danışmanım ile birlikte sosyal grup çalışması yürütme				
12	Kurumdaki meslektaşlarımın deneyimlerinden faydalanma				
13	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile müracaatçı havale sistemini öğrenme				
14	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile müracaatçı konsültasyon sistemini öğrenme				
15	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile müracaatçılarla iletişim kurma ve etkili iletişim ve mülakat tekniklerini öğrenme				
16	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile ekip çalışmasına katılma				
17	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile toplumsal kaynakları tanıma ve bunları müracaatçıların lehine kullanma ve müracaatçıları bunlarla biraraya getirme				
18	Çalıştığım kurumda meslektaşlarımın destekleri ile proje planlama ve uygulama				
19	Tek başıma bir müracaatçı ile mesleki ilişki başlatma				
20	Tek başıma bir müracaatçı ile mesleki ilişkiyi sürdürme				
21	Tek başıma bir müracaatçı ile ilişkiyi sonlandırma				
22	Müracaatçı ile ilişkiyi başlatma ve sürdürme konusundaki yöntem ve teknikleri uygulamaya aktarabilme konusunda kendini ortaya koyabilme				
23	Tek başıma sosyal grup çalışması planlaması				
24	Tek başıma sosyal grup çalışması başlatma ve sürdürme				

25	Sosyal inceleme raporu yazma dilini öğrenme				
26	Tek başıma sosyal inceleme yapma				
27	Tek başıma sosyal inceleme raporu yazma				
28	Hassas müracaatçılar (psikiyatrik vakalar, travma vakaları, ajite müracaatçılar gibi) ile çalışma				
29	Planlı değişim sürecini uygulamaya aktarabilme				
30	Planlı değişim sürecinin basamaklarını mikro düzeyde uygulama				
31	Planlı değişim sürecinin basamaklarını mezzo düzeyde uygulama				
32	Planlı değişim sürecinin basamaklarını makro düzeyde uygulama				
33	Akademide öğrendiğim teorik bilgileri uygulamaya aktarma				
34	Akademide öğrendiğim teorik bilgileri beceriye aktarma				
35	Müdahale teknik ve yöntemlerini uygulamaya aktarma				
36	Çalıştığım kurumda müracaatçı savunuculuğu rolümü gerçekleştirmek				
37	Müracaatçıların karşılaştıkları zorluklar ve sorunları tanıma				
38	Müracaatçıların karşılaştıkları zorluklar ve sorunları çözme				
39	Uygulamalarımı değer temelli yapma				
40	Uygulamalarımı özgürce yapabilme				
41	İş disiplinine ve iş ahlakını öğrenme				
42	Mesai saatlerine riayet etme ve işe karşı sorumluluk hissetme				
43	İşimi denetlenmeden yapabilme				
44	Kendimize ait birimde çalışma				
45	Mesleğimizin ne kadar önemli ve biricik olduğunu anlama				
46	Alandaki meslektaşlarımın karşılaştıkları zorluklar ve sorunları tanıma				
47	Diğer meslek elemanları ile ilişki kurma				
48	Kurum danışmanlarımız bizi kurum personeli, hizmetten yararlananlar ve ilgili kişilerle tanıştırmaya				
49	Eğitsel danışman ile birlikte öğrenciler için çalışma programını saptama				

C. DİĞER GÖRÜŞLER

1. Uygulamanın genel öğrenme ortamı olumluydu

() Evet () Kısmen () Hayır

2. Okulda almış olduğu teorik eğitimin uygulamaya katkısı

() Yeterli () Kısmen yeterli () Yetersiz

3. Bu uygulama sayesinde mezuniyet sonrasında kendimi mesleğe hazır olarak hissetme

() Evet () Kısmen () Hayır

4. Uygulamaya başlamak için kendini teorik olarak yeterli hissetme

() Evet () Kısmen () Hayır

5. Kurum süpervizörünüzün yeterli desteği sağladığını düşünüyor musunuz?

() Evet () Kısmen () Hayır

6. Kurumdaki danışmanım destekleyici, bilgili ve ilgiliydi

() Evet () Kısmen () Hayır

7. Kurum danışmanlarının öğrenciye rol model olması

() Evet () Kısmen () Hayır

8. Kurum danışmanlarının öğrenciye geribildirim vermesi

() Evet () Kısmen () Hayır

9. Kurumun öğrencilere uygun öğrenme ortamı yaratması

() Evet () Kısmen () Hayır

10. Kurum danışmanlarının öğrencilerin kurumla ilgili sorunlarının çözümünde yardımcı olması

() Evet () Kısmen () Hayır

D. KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Aşağıda yer alan ve uygulamada karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

() Yemek sorunları

() Ulaşım sorunları

() İdari sorunlar

() Kurallara uyma ile ilgili sorunlar

() Diğer stajyerle ilgili sorunlar

() Kuruma uyum sorunları

() Mesai saatlerine uyumsuzluk

() İzin almada sorun yaşama

() İşe özen göstermeme

() Bilgi yetersizliği (kendini yetersiz hissetme)

() İşe uyumsuzluk

() Kılık kıyafet ile ilgili sorunlar

() Saygı görmeme (hastalar tarafından)

() Kurumda oturacak yer bulamadık

() Müracaatçılar tek başımıza olduğumuzda bizimle görüşmeye izin vermiyorlar

() Sosyal hizmet uzmanı sayısı yetersiz

() Çalıştığım kurumda meslektaşlarım bana karşı duyarsız davranması

() Çalıştığım kurumda meslektaşlarım bana bir şey öğretmek istememesi

() Diğer (Varsa lütfen yazınız).....

E. Önerileriniz (Varsa lütfen belirtiniz).

.....

.....

.....

.....

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: 61351342-/ 2019-109

27/02/2019

Sayın Doç.Dr. İshak AYDEMİR
(Deniz AYDEMİR SEVİM)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 27/02/2019 tarihinde yapılan 02 No.lu toplantısında "Sosyal Hizmet Mesleki Uygulamasının Sosyal Hizmet Öğrencileri Açısından Değerlendirilmesi" adlı araştırma projenizin kurum izni getirme koşulu ile şerhli olarak etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhuri TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

